

Júróczy Zoltán:

*Pap
az ébredés ellen*

PAP
AZ ÉBREDÉS ELLEN

TÚRÓCZY ZOLTÁN

*A Nyiregyházaán
1943. október 18—21-én tartott
lelkészevangelizáció előadásai
Jónás könyve alapján.*

*Életutam félszázados határkövénel
bűnbánatom, könyörgésem és hálám
jeléül teszem le az egyház kegyelmes
Urának lábai elé.*

Jónás próféta könyve.

1. És lön az Úrnak szava Jónáshoz, az Amittai fiához, mondván: Kelj fel, menj Ninivébe, a nagy városba, és kiálts ellene, mert gonoszságuk felhatolt élémbel!

És felkele Jónás, hogy Tarsisba szaladna az Úr elől. Leméne azért Játóba és találta ott egy hajót, amely méne Tarsisba, és megadván a hajóbért, beszälla abba, hogy Tarsisba menne velük az Úr színe elől.

Az Úr pedig nagy szelet bocsáta a tengerre és nagy vihar lön a tengeren és a hajó már-már töredezik vala.

Megfélemlének ezért a hajósok és kiáltának, kiki az ő istenéhez, és a hajóban lévő holmit a tengerbe hányák, hogy könnyítsenek magukon. Jónás pedig leméne a hajó aljába és lefeküdt és elaludt.

De hozzáméne a kormányos mester, és mondá néki: Mi jelt, te nagy alvó? Kelj fel, kiálts a te Istenedhez; hátha gonddol velünk az Isten és nem veszünk el!

Egymásnak pedig ezt mondák: Jertek, vessünk sorsot, hogy megtudhassuk: mi miatt van rajtunk ez a veszedelem? És sorsot vetének és a sors Jónásra esék.

Mondák azért néki: Kérünk, beszélj el nekünk: mi miatt van rajtunk ez a veszedelem? Mi a te foglalkozásod és honnan jössz? Melyik a te hazád és miféle népből való vagy te?

És monda nékik: Héber vagyok én, és az Urat, az egek Istenét félem én, aki a tengert és a szárazt teremtette.

És megfélemlének az emberek nagy félelemmel, és mondák néki: Mit cselekedtél? Mert megtudták azok az emberek, hogy az Úr színe elől fut, mivelhogy elbeszélé nékik.

Mondák azután néki: Mit cselekedjünk veled, hogy a tenger megcsendesedjék ellenünk? Mert a tenger háborgása növekedék.

Ő pedig monda nékik: Fogjatok meg és vessetek engem a tengerbe, és megcsendesedik a tenger ellenetek; mert tudom én, hogy miattam van ez a nagy vihar rajtatok.

És erőlködtek azok az emberek, hogy visszajussanak a szárazra; de nem tudtak, mert a tenger háborgása növekedék ellenök.

Kiáltának ezért az Úrhoz és mondák: Kérünk Uram, kérünk, ne vesszünk el ez ember lelkéért, és ne háríts reánk

ártatlan vért; mert te, Uram, úgy cselekedtél, amint akartad!
És felragadák Jónást és beveték őt a tengerbe, és megszűnnek a tenger az ő háborgásától.

Azok az emberek pedig nagy félelemmel félék az Urat, és áldozattal áldozának az Úrnak, és fogadásokat fogadának.

2. Az Úr pedig egy nagy halat rendelt, hogy benyelje Jónást. És lőn Jónás a hálnak gyomrában három nap és három éjjel.

És monda: Nyomorúságomban az Úrhoz kiálték és meghallgata engem; a Seol torkából sikolték és meghallád az én szómat.

Mert mélységbe vetettél engem, tenger közepébe, és körülfogott engem a víz; örvényeid és habjaid mind átmentek rajtam!

És én mondom: Elvettetem a te szemeid elől; vajha láthatnám még szentséged templomát!

Körülvettek engem a vizek lelkemig, mély ár kerített be engem, hinár szövődött fejemre.

A hegyek alapjáig sülyedtem alá; bezáródtak a föld zárvárai felettem örökre! Mindazáltal kiemelted éltetem a mulásból, óh Uram, Istenem!

Mikor elcsüggedt bennem az én lelkem, megemlékeztem az Úrról, és bejutott az én könyörgésem te hozzád, a te szentséged templomába.

Akik hiú bálványokra ügyelnek, elhagyják boldogságukat;

De én hálaadó szóval áldozom néked; megadom, amit fogadtam. Az Úré a szabadítás.

És szóla az Úr a hálnak, és kiveté Jónást a szárazra.

3. És lőn az Úrnak szava Jónáshoz másodszor is, mondván: Kelj fel, menj Ninivébe, a nagy városba és hirdesd néki azt a beszédet, amit én parancsolok néked.

És felkele Jónás, és elméne Ninivébe az Úr szava szerint. Ninive pedig nagy városa vala Istennek, három napi járó föld.

És kezde Jónás bemenni a városba egy napi járóra, és kiálta és monda: Még negyven nap, és elpusztul Ninive!

A niniveiek pedig hívének Istenben, és bőjtöt hirdetének, és nagyjaiktól fogva kicsinyeikig zsákba öltözének.

És eljuta a beszéd Ninive királyához, és felkele királyi székéből, és leveté magáról az ő királyi ruháját, és zsákba boritkozék, és üle a porba.

És kiáltanak és szólnak Ninivében, a királynak és főembereinek akaratából, mondván: Emberek és barmok, ökrök és juhok: semmit meg ne kóstóljanak, ne legeljenek és vizet se igyanak!

Hanem öltözzenek zsákba az emberek és barmok, és kiáltsanak az Istenhez erősen, és térjen meg kiki az ő gonosz utáról és az erőszakosságból, amely az ő kezökben van!

Ki tudja? talán visszatér és megengesztelődik az Isten és elfordul haragjának busulásától, és nem veszünk el!

És látá Isten az ő cselekedeteiket, hogy megtérnek az ő gonosz utjokról: és megbáná az Isten azt a gonoszt, amelyről mondá, hogy végrehajtja rajtok és nem hajtá végre.

4. És igen rossznak látszék ez Jónás előtt, és megharaguvék. Könyörge azért az Úrhoz és mondá: Kérek, Uram! Avagy nem ez vala-é az én mondom, mikor még az én hazámban valék? azért siettem, hogy Tarsisba futnék, mert tudtam, hogy te irgalmas és kegyelmes Isten vagy, nagy türelmű és nagy irgalmasságú és a gonosz miatt is bánkódó.

Most azért Uram, vedd el, kérek, az én lelkemet éntőlem, mert jobb meghalnom, mint sem élnem!

Az Úr pedig mondá: Avagy méltán haragszol-é?

Majd kiméne Jónás a városból és üle a város keleti része felől, és csinála ott magának hajlékot, és üle az alatt az árnyékban, amig megláthatná, mi leszen a városból?

Az Úr Isten pedig egy tőköt rendele és felnöve az Jónás fölé, hogy árnyékot tartson feje fölött és megoltalmazza őt a hévség bántásától. És nagy örömmel örvendezék Jónás a tők miatt.

De másnapra férget rendele az Isten hajnal-költekor, és megszurá az a tőköt, és elszárada.

És lön napköltekor, hogy tikkasztó keleti szelet rendele Isten, és a nap rátűzött a Jónás fejére, és ő elbágyada. Kíváná azért magának a halált, és monda: Jobb halnom, mint élnem!

És monda az Isten Jónásnak: Avagy méltán haragszol-é a tők miatt? És monda: Méltán haragszom, mindhalálig!

Az Úr pedig monda: Te szánod a tőköt, amelyért nem fáradtál és amelyet nem neveltél, amely egy éjjel támadt és más éjjel elveszett:

Én pedig ne szánjam Ninivét, a nagy várost, amelyben több van tízenkétszer tízezer embernél, akik nem tudnak különbséget tenni jobb- és balkezük között, és barom is sok van?!

Milyen fontos egyetlen ember!

Előre kell bocsátanunk több mindent, ami nem tartozik szorosán egy evangelizáció gondolkörébe, de amit nem lehet érintetlenül hagyni akkor, amikor lelkészek gyűlnek össze, hogy a biblia egy könyve előtt leüljenek és hallgassák azon keresztül Isten hozzájuk szóló üzenetét.

Jónás könyve prófétai könyv. Nemcsak a magyar, hanem a zsidó bibliában is. A prófétai könyvekben mindig a prófétai kijelentés a fő, nem pedig az esemény, vagy valami tanítás. Ez a prófétai kijelentés pedig nem általános, hanem mindig konkrét eseményekre, vagy élő személyekre, avagy országokra vonatkozik. Különösen áll ez az ótestamentumi próféciaakra. Ebből a szempontból Jónás könyve nem illik bele a prófétai könyvek sorába. Egyetlen prófétai mondata van csupán: „*Még negyven nap és elpusztul Ninive!*“ (3. 4). Inkább látszik tehát történeti, vagy tanítói könyvnek, mint prófétainak. A történeti vagy tanítói könyvek csoportjába aszerint szeretnék besorozni, hogy igaz történetnek tartják-e Jónás történetét, vagy példázatnak. Aki igaznak tartja, az inkább történeti könyvnek tekinti, aki nem tartja igaznak, az példázatnak tekinti. Itt vagyunk tehát az első nagy kérdésnél Jónás könyvével kapcsolatban: történetnek, vagy példázatnak tartom-e, vagy esetleg olyan példázatnak, amelynek lehet valami történeti magja, de lényege szerint mégis csak példázat?

Jónás könyve a biblia egyik legtöbbet támadott könyve. A legtöbb botránkozást a nagy hal esete okozza. A pogány Lucian már Krisztus után 150-ben gúnyolja és — hogy egy nagyot ugorjunk — a *Protestantenblatt*-ban jelent meg 1870-ben egy cikk, amely a következő mondatot tartalmazza: „Az, hogy vannak manapság, akik ennek a történetnek valóságát merik állítani, olyan csoda, amely majdnem ugyanolyan nagy csoda, mint a Jónásé magáé — és sajnos — nem tagadható.“

Ne gondoljuk azonban azt, hogy Jónás könyve csak az ú. n.

természettudományi műveltségen alapuló emberi értelem számára jelent nehézséget. Hívőknek is nagy probléma. Luther asztali beszélgetéseiben mutat rá arra, hogy milyen nehéz ezt a könyvet tisztán történelmileg magyarázni. Így szól: „Jónás próféta története olyan nagy, a közönséges mértéket meghaladó, hogy egészen hihetetlen. Lehetetlennek látszik, mint valami költői alkotás s ha nem volna a bibliában, kinevetném az egészet, mint valami hazugságot.“

Akik nem hiszik azt, ami a bibliában Jónás könyvében van elbeszélve, azok példázatot csinálnak belőle.

Rámutatnak érvül hasonló pogány mondákra, s ezekből akarják eredtetni. Rámutatnak Androméda és Perseus ősrégi mondájára. Andromédát engesztelő áldozatul apja a parton egy sziklához láncoltatja s Poseidon egy tengeri szörnyet küld ellene. Perseus megöli a szörnyet s megszabadítja Andromédát. Ennek a történetnek színhelye állítólag épen Joppe volt, ahol Jónás történetének egy része játszódik. Hivatkoznak arra, hogy Hieronymus idejében még mutogatták is a sziklát, amelyhez Androméda oda volt láncolva.

Hivatkoznak a Hesione-mondára is. Laomedon ellen Poseidon egy tengeri szörnyet küld. Jóslat szerint csak Hesione mentheti meg Tróját, ha magát a szörnynek adja. Már ki is kötötték a leányt, amidőn Herakles, aki akkor tér vissza az amazonoktól, a szörnyeteget megöli és Hesionét megszabadítja.

Aki azonban csak egy kicsit is kritikus szemmel nézi azokat a vonatkozásokat, amelyekkel Jónás történetét ehhez a két mondához akarják hasonlítani, az mindjárt látja, hogy e mondák és Jónás története között nincs más hasonlóság, mint az emberevő tengeri szörny. Gyanussá teszi továbbá az egész magyarázatot az a körülmény, hogy évezredekken keresztül nem jutott senkinek eszébe az, hogy ebben a két pogány mondában lássa Jónás történetének alapját, csupán a hitetlen „felvilágosultság“ fedezte fel.

Más magyarázattal is kísérleteztek. A XV. században Abarbanel úgy magyarázta Jónás történetét, hogy az nem más, mint Jónás szorongó álma a vihar alatt. Jónás elalszik a hajó mélyén, a tenger hányódása álmodtatja vele ezt a történetet és így születik meg Jónás könyve. Tehát az egész tulajdonképpen csak egy fantázia.

Van azután egy harmadik csoportja is azoknak, akik nem ismerik el valóságnak Jónás történetét. Ezek költői alkotásnak, allegóriának tekintik az egészet. Hivatkoznak Jeremiás 51:34-re, ahol szó van egy népet elnyelő sárkányról. *„Benyelt engem, megemésztett engem Nabukodonozor, a babiloni király, üres edénnyé tett engem, benyelt engem, mint a sárkány, betöltötte a hasát az én csemegéimmal és kivetett engemet.”* Rámutatnak arra, hogy ebben a versben az a történet van — mint kép — ábrázolva, amelyet Jónás könyve mond el. Jónás könyve tehát nem más, mint ennek az allegóriának költői formába való öltése.

Amellett a felfogás mellett, hogy Jónás próféta könyve példázat, egyéb érvet is fel lehet hozni.

Egészen sajtáságosan logikus könyv. Olyan szerkezete van, amelyet csak rendkívül élesen, logikusan gondolkodó fő alkothat meg. Olyan mint egy pontos terv alapján épült ház. Négy fejezetből áll, mely két egymástól elválasztható főrészből áll: Az első két rész az egyik, a harmadik és negyedik rész a másik főrész. Mindegyik Jónás megbízásával kezdődik, azután mindegyik részben olyan részlet következik, amelyben Jónás és egy másik embercsoport szerepel: Jónás és a tengerészek az elsőben, Jónás és Ninive lakosai a másodikban. Mind a kettőben történik csoda és mind a kettő Isten és Jónás közötti párbeszéddel fejeződik be. A történetek nem szoktak ilyen logikusak lenni. Az élet maga nem sablonos.

* * *

Én Jónás könyvét igaz történetnek tartom.

Számomra a csoda nem probléma, a hal esete nem botránkoztat. Ennél sokkal nagyobb csodákat is látok magában Jónás könyvében is. Ebben a felfogásban nem vagyok egyedül. Minden hívő vallja: *„Avagy az Úrnak lehetetlen-é valami?”* (I. Mózes 18:14.) Nagyon szemléletesen és szellemesen mondta valaki: Jónás könyve nem azért íratott meg, hogy belebotoljunk a nagy halba s ottragadva elfelejtsük Istent.

Igaz történet Jónás története azért is, mert példázat a bibliában csak az lehet, ami kifejezetten annak van feltüntetve. Jézus pedig mikor Jónás történetéről beszél, mindig ezt a kifejezést használja: jel. Máté 12:39-ben ezt olvassuk: *„E gonosz és parázna nemzetség jelt kíván: és nem adatik néki jel, hanem ha a Jónás prófétának jele.”* Ugyanígy Lukács 11:29-ben is.

Ha letérünk arról az alapról, hogy a bibliában csak az példázat, ami ennek van kijelentve, akkor minden csodás elemet példázattá kell tennünk.

Van egy harmadik szempont is, amely miatt igaznak kell tartanunk Jónás történetét. A könyv hangja egyáltalán nem mutat költői alkotásra. Az egész elbeszélés hangja annyira szárazon történeti, hogy csak azok jutnak arra a gondolatra, hogy itt példázatról van szó, akik eleve lehetetlennek tartják az elbeszélést s ezért keresnek rá utólagosan magyarázatot. Egyedül a második fejezet kivétel ez alól. A hal gyomrában való imádság tele van élményszerűséggel. Ez azonban csak azt erősíti, hogy átélt valóság az egész.

Az előbb beszéltünk arról, hogy a könyv szerkezete érv lehet a történet példázat-jellege mellett. Ugyanígy rá kell azonban mutatnunk arra is, hogy vannak, akik ép a könyv szerkezetével érvelnek történeti valósága mellett. A könyv ugyanis minden bevezetés nélkül kezdődik és befejezés nélkül fejeződik be. A hirtelen kezdet és vég azt mutatja, hogy a könyv csak egy része valami nagyobb egésznek. Az újabb exegeták arra gondolnak, hogy a Királyok könyvének egy része lehetett Jónás könyve.

Van egy sereg más megfontolás is. Ha költött történet volna Jónás története, akkor sok mindenre nem tudnánk magyarázatot adni.

Miért költöttek volna ilyen történetet ép Jónásra, aki II. Kir. 14 : 25 szerint rendkívül tiszteletben tartott próféta s a népi reménységek képviselője volt? Miért akarták volna épen a zsidó irredenta prófétáját elhomályosítani? Mert, hogy Jónás személyére és értékére nem előnyös ez a könyv, azt senki sem tagadhatja.

Az is érthetetlen lenne, hogy miért költenének egy ilyen példázatot, amelyben egyetlen zsidó szereplő van és annak alakja a legkevésbé rokonszenves. A többi szereplő mind pogány: a hajósok és a ninivebeliek. Ezek sokkal több engedelmisséget tanúsítanak Isten iránt, mint Jónás.

Ezenkívül Jónás történetében a pogány Ninive megtér. Ez a zsidó nemzeti öntudattal, Istent a zsidó nép számára kisajátító vallási felfogással homlokegyenest ellenkezik. Érthetetlen volna tehát ilyen példázat költése.

A könyv történeti jellegét azonban nemcsak ilyen elméleti

feltevések támasztják alá, hanem más bizonyítékok is. Érdekesen támogatja a könyv történeti jellegét a régiségtudomány. Sellin „Einleitung in das Alte Testament“ című munkája rámutat arra, hogy a történelmi kutatások szerint Ninivében III. Ramannirari uralkodása alatt egyistenhívő reformáció volt. Ez a III. Ramannirari II. Jeroboámnak kortársa volt. A ninivei ébredés tehát nem költői képzelet szüleménye, hanem olyan valóság, amit a biblián kívül álló tudomány is igazol. Az ásatások is fényesen igazolják a könyv Ninive nagyságára vonatkozó s azelőtt hihetetlennek látszó adatait. Jónás könyvének a város nagyságára vonatkozó kifejezéseit — hogy három napi járóföld volt a város területe (3. 3) — hosszú időn át fantáziának tartották, mikor azonban kiásták Ninivét, akkor kitűnt, hogy valóság a város nagyságára vonatkozó, hihetetlennek látszó feljegyzés. Ide tartozik annak a megállapítása is, hogy a régi zsidó hagyomány is történelmileg teljesen megbízhatónak tartja a könyvet. (Tóbiás 14. 4, 8.)

A kérdést azonban nem ezek döntik el, hanem Jézus állásfoglalása. Jézus Jónás történetét történeti ténynek tekintette (Máté 12 : 39—41, 16 : 4; Luk. 11 : 29—30.). Ez számunkra a kérdést eldönti. A könyv tehát történetet mond el és nem példázatot.

Ez természetesen nem jelenti a könyv példázatszerűségének megszűnését. Jónás könyve akkor is tanít, mint valami példázat, ha igaznak tartjuk. Akkor is beszélhetünk vele kapcsolatban arról, hogy Isten azt a parancsolatot adta Izrael népének, hogy menjen prófétálni a pogányoknak, Izrael vonakodott engedelmelkedni, erre Isten bedobta a népek tengerébe, mely elnyelte, azonban mégsem pusztult el, hanem Róma 11 szerint előjön majd, hogy teljesítse nagy világheladatát. Még arról is beszélhetünk, hogy Izrael népének a népek tengerében való megmaradása nagyobb csoda, mint az, hogy Jónás megmaradt a hal gyomrában.

* * *

Ennek a kérdésnek a taglalása után menjünk át egy másik fontos kérdésre. Beszelnünk kell a könyv szerzőjéről és koráról.

A könyv írója és keletkezési ideje ismeretlen. Jónás kb. 800 évvel élt Krisztus előtt, a könyv keletkezését azonban egyesek későbbre, a Kr. e. IV—V. századba teszik s ezt a következő érvekkel támasztják alá:

A könyv nem lép fel azzal az igénnyel, hogy Jónás írta. Későbbi századokra mutat a könyv nyelvezete is. Vannak a könyvben olyan szavak és kifejezések, amelyeket Jónás idejében nem használtak. Tartalma is későbbi századokra mutat. Vannak, akik úgy látják, hogy az V. és IV. század zsidósága szűkkeblűségének ellensúlyozására keletkezett ez a könyv, mely Istennek az egész világra kiterjedő szeretetét hirdeti.

Ennek a felfogásnak a vallói különösen abba kapaszkodnak bele, hogy a könyv úgy beszél Ninivéről, mint ami nagy város „volt” (1. 2, 3. 2—3, 4. 11.). Ebből azt a következtetést vonják le, hogy egy városról csak akkor lehet ezt mondani, ha az a város már a múlté, Ninivének tehát a könyv írásakor már el kellett pusztulnia. Mivel pedig Ninive csak 600 körül pusztult el, a könyvnek későbbben kellett keletkeznie.

Mindezzel szemben rá lehet mutatnunk arra, hogy igaz ugyan, hogy a könyv nem állítja azt, hogy Jónás írta, de annak állítását sem tiltja. Egyszerűen nem foglal állást a könyv szerzőségének kérdésében. Miért ne írhatta volna tehát Jónás önmaga is a történetet magáról harmadik személyben!

A későbbi korból való szavakkal kapcsolatban is rámutatnak az új nyelvkutatás eredményeképpen arra, hogy azok mind olyan szavak, amelyek lehetnek az északi tájszólás szavai, esetleg asszir kölcsön-szavak. Jónás pedig északi ember volt.

Az a tény pedig, hogy úgy beszélt Ninivéről, mint *volt* nagy városról, azzal is magyarázható, hogy Jónás öreg napjaiban írja le a vele ifjúkorában megtörtént történetet s a múlt időt nem a várossal, hanem az eseménnyel kapcsolatban használja.

Újabban mind többen vannak olyanok, akik Jónás történetét magától Jónástól származónak tekintik.

Akárhogy áll is a dolog, nem szükséges, hogy állást foglaljunk ebben a kérdésben. Nem fontos. Az bizonyos, hogy ezt a könyvet, amely történeti eseményt mond el, Jónás közreműködése nélkül nem lehetett megírni. Azt ugyanis, hogy hogyan történt az egész dolog a hal által történt elnyeletéstől kezdve Ninivébe menéséig, hogy hogyan vonult ki a pusztába és milyen párbeszéd volt közte és Isten között, nem írhatta le más, csak Jónás, vagy olyan valaki, aki Jónástól hallotta. Az más kérdés, hogy a kéz kié volt. A száj, amely elmondotta, Jónásé volt, ez számunkra bizonyosság. Ez eldönti azt is, hogy a könyv kb. 3000 esztendő.

* * *

Most nézzük a könyv értékét.

Jónás könyve nehéz eledel. Sokszor teszi próbára és szégyentli meg az ember értelmét, de érdemes vele foglalkozni. Sokak szerint az ótestámentum csúcspontja. A legrégebb missziói könyv. Jónás korában az emberiségnek még halvány fogalma sem volt az emberiség egyetemes testvériségéről, Jónás könyve pedig már Isten egyetemes, az egész világra kiterjedő szeretetét hirdeti.

Jónás könyve tartalmazza azt a történetet, melyet Jézus magára vonatkoztatott. Egy szó messiási jövendölés sincs ugyan benne, Jézus mégis magára vonatkoztatja, holott gazdag választéka lett volna más, rokonszenvesebb példákban is.

Jónás könyve egyike azoknak a könyveknek, amelyekre Jézus legtöbbször hivatkozik. Érdekes, hogy Jézus előszeretettel hivatkozik az ótestámentum olyan könyveire, amelyeket később a legtöbbet támadtak és amelyekben leginkább kételkedtek. Például Mózes V., Jónás, Ezsaiás, Dániel és Zakariás könyvére.

De nemcsak Jézus, hanem az őskeresztyének számára is nagy érték volt Jónás könyve. Az őskeresztyén katakombák leggyakoribb ótestámentomi képe az, amint Jónást szárazra veti a hal. Ez Krisztus és a holtak feltámadásának jelképe. Vértanúk, circuszok porondján elvérzett emberek, égő fáklyaként az örökkévalóságba átlépők találtak vigasztalást, hitüknek megfelelő jelképet Jónás történetében. Mennyi fájó szív nyugodott meg Jónás történetének olvasása nyomán! Mennyi könnyet törölt le és hány ember tudott szemébe nézni a borzalmas halálnak azért, mert az éhes oroszlánok száját is úgy nézte, mint Jónás halának száját, amely elnyeli most, de ki is adja majd Krisztus parancsára! — Fel van jegyezve, hogy Cyprián pogány szónok is akkor tért meg, mikor Jónás könyvét olvasta.

Luther is nagyon szerette ezt a könyvet, bár rámutatott, hogy sok nehézséget jelent a hívő ember számára. 1525-ben előadást tartott s 1526-ban külön könyvet is írt róla. Megállapították, hogy vagy nem tudta előkeresni 1526-ban előző évi jegyzeteit, vagy nem akarta, de tény, hogy nem használta fel az előző évi előadásait a következő évben írt könyvénel. A könyv címe: „Der Prophet Jona ausgelegt.“ Nagyon nehéz időkből menekül ehhez a könyvhöz. 1525-ben meghal Bölcs Frigyes; a parasztlázadás pusztít, mint az árvíz; rajongók ellen kell megvédenie az evangéliumot. Sokszor nyomakodik rá a

borúlátás, ezért menekül ehhez a könyvhöz, mert ebben látja a hit vígasztaló példáját, Isten jóságának nagy csoda-jelét, hogy nem kell féltenie az evangéliumot.

Mi is ilyen időkben vesszük a kezünkbe ezt a könyvet.

Jónás könyve egy ember története. Egy prófétáé. Ezért is sorolták a prófétai könyvek közé, mert a könyvnek nem az üzenete a fontos, hanem a próféta személye, akiről szól. Lehet vitatni, hogy fontos-e egy ember története akkor, amikor milliók pusztulnak körülöttünk, ez a könyv arról beszél, hogy Isten egy embert is számon tart. Egy ember történetét is megiratja és megörökíti. Azért teszi, mert tudja, hogy egy emberen mennyi minden fordul meg. Egy ember útjába tud állani egy nagy pusztulásnak, Isten ítéletének.

Mikor úgy érezzük, hogy apokaliptikus idők vannak körülöttünk, hogy világhátrófa hömpölyög felénk mint akkor, amikor Jónás kieresztette hangját Ninive piacán, hogy még negyven nap és elpusztul a város — milyen nagy dolog az, hogy Isten azt üzeni ezen a könyvön keresztül: Isten ítéletét, a halál angyalát, Sodomának tüzes esőjét, mind föl tudja tartóztatni egy ember, aki engedelmes Istennek! Félre hát minden elgyávúlással!

Ezt akarja ezen az evangelizáción is Isten. Egy embert keres minden gyülekezet kapujába. Egy embert, aki tusakodik Istenrel, de megadja magát, betörik Isten igájába és nem tétlenül, tehetetlenül, kéztördelve áll Isten fenyegető haragjának közeltekör, hanem meg tud állani az ő Ninivéjének kapujában, fel tudja tartóztatni méltán ránkzúduló ítéletének és haragjának árját.

Engem keres. Semmi közöm ahhoz, hogy mások miképp viselkednek. Jónás könyvében nincs más prófétáról szó, csak magáról Jónásról. Csak én rólam van itt szó. Óh, bárcsak ne hiába keresne!

Nem akarom.

Jónás 1:1—3.

A világteremtés is így kezdődik: „*És monda Isten*“. Az embernél is így kezdődik minden: „*En lőn az Úrnak szava*.“ Azzal kezdődik, hogy Isten megszólítja az embert. Megszólításában tudomásunkra adja akaratát. Isten akar valamit, de az ember nem akarja.

Isten Jónás próféta könyve szerint ébredést akar; ébredést Ninivében és Ninivén keresztül Izraelben. Elküld egy ébresztőt Izraelből Ninivébe, hogy felébredjen Ninive és ezzel ébredésre ingerelje Izraelt. Aki ismeri az ébredések történetét, az tudja, hogy ilyen kerülő utakat sokszor tesz az ébredés szele, amelyről meg van írva, hogy fú ahová akar, de nem tudjuk, hogy honnan jő és hová megy.

Isten az ébredést emberen keresztül akarja. Neki meg volna a módja ahhoz, hogy másképp végezze el, de az Ő szent fölségének úgy tetszik, hogy embert állítson be ebbe a munkába. Ninive felébresztésére Jónást választja ki. Az van róla megírva, hogy Gáth-Kéferből való (II. Kir. 14:25), egy kis galileabeli faluból, Názárettől északra. Valószínűleg ugyanaz, amit ma Meshednek hívnak. Józ sue 19:13 Gittha-Héfernek nevezi. Amittai fia. Neve galambot jelent. Emberileg is igen alkalmasnak látszik erre a szolgálatra, pedig Isten ritkán szokott emberileg alkalmasakat kiválasztani ilyen munkára. Ő rendszerint a nemteleket választja ki azért, hogy megszégyenítse azokat, akik magukat sokra tartják; az ostobákat és bolondokat, hogy megszégyenítse a bölcseket; az erőtelenekeket, hogy megszégyenítse az erőseket.

Jónás emberileg is alkalmasnak látszik az ébresztésre, mert a közvélemény Isten emberének tartja őt. Tudjuk, hogy Isten gyermekeivel kapcsolatban sokszor igaztalan a közvélemény. Sokszor vagyunk kénytelenek Pál apostol álláspontjára helyezkedni: „Nekem csekély dolog, hogy tőletek ítéltessem meg, mert más az, aki megítél, aki ismeri a szív szándékait“ (I. Kor.

4, 3—5.). El kell tudnunk mondanunk sokszor: Egyedül Isten véleményére adok. Azonban csak úgy könnyen mégsem tehetjük túl magunkat azon, hogy mit mond a közvélemény, mert ez is meg van írva: „*A tisztességre gondotok legyen minden ember előtt.*” (Róma 12 : 17.) Az az ember, aki könnyen túl teszi magát azon, hogy a közvélemény mit mond, olyan ellenszéllel kénytelen harcolni, amelyet sehogy sem tud befogni a vitorlájába. Senki se gondolja, hogy ezzel Isten ígéje arra akarna rábírní, hogy alkudjunk meg, járjunk kedvébe e világnak azért, hogy támogató szelet kapjunk tőle. Nem erről van szó, csak arról, hogy gondunk legyen a tisztességünkre. A cselekedetek könyve szerint is csak azokat lehet kiválasztani diakónus-szolgálatra, akiknek jó bizonyosságuk van, vagyis akikről a közvélemény megfelelő véleménnyel van. (Ap. csel. 6 : 3.)

Mit tart Jónásról a közvélemény?

Isten emberének tartja.

A zsidó legenda szerint a sareptai özvegy fia, akit Illés támasztott életre. Elizeus próféta növendéke. Állítólag ő volt az a prófétanövendék, akit Elizeus Jehu királlyá koronázására kiküldött. Luther is foglalkozik ezzel a hagyománnyal, de nem tartja hitelt érdemlőnek. A maga egyenes és rövid módján egyszerűen azzal intézi el: „Higgye, aki akarja! Én nem hiszem.” Különböen is szerinte ezt eldönti Lukács 4 : 25—26, ahol ezt olvassuk: „*És igazán mondom néktek, hogy Illyés idejében sok özvegy asszony volt Izraelben, mikor az ég három esztendeig és hat hónapog be volt zárva úgy, hogy az egész tartományban nagy éhség volt; mégis azok közül senkihez sem küldetett Illyés, hanem csak Sidonnak Sareptájába az özvegy asszonyhoz.*” Luther szerint a sareptai özvegy a fentiek alapján pogány volt, Jónás pedig hébernek vallotta magát, tehát nem lehetett a fia. Akármint is áll e hagyomány igazság-tartalma, a valóság az, hogy ez a hagyomány megvan. A hagyomány pedig ha nem is mindig igaz, de mindig jellemző. Ha nem is mindig arra, akiről szól, arra minden esetre, aki mondja. Ez a hagyomány is jellemző tehát arra, hogy milyennek látta őt a közvélemény. Jónás a közvélemény előtt Isten embere, akivel Istennek nagy céljai vannak.

Ezenkívül nem kezdő ember, hanem kipróbált munkaerő. II. Kir. 14 : 25-ben van elmondva Jónás előző prófétai szolgálata. II. Jeroboám király uralkodása alatt működött Izraelben.

II. Jeroboám uralkodásának időpontját különbözőképpen állapítják meg. A legutóbb kiadott könyvek szerint 785—745-ig uralkodott Krisztus előtt. II. Jeroboámnak nyugodtan lehetne ezt a nevet adni: országgyarapító király. Neki jövendöli meg Jónás, hogy vissza fogja foglalni a szíriaiak által régebben leigázott s meghódított területeket. Damaskust és Hámáthot el is foglalja, Izraelhez csatolja és Szíriát is bekebelezi. Jónás próféciája tehát beteljesedett. Már pedig aki a kevésen hű, méltó, hogy többre bízzák.

Azért is alkalmasnak látszik továbbá Jónás, mert jártas a királyi udvarban. A próféták nem mindig szalonképesek. Isten nem is diplomatáknak hívta el őket. Ha azután előkelő környezetbe kerülnek, két veszedelem fenyegeti őket. Vagy lealkudnak az üzenetük keménységéből, vagy megbotránkoztatóan formátlanul viselik magukat. Jónás egyik kísértésbe sem esik bele. Ott is él talán a királyi udvarban, résztvesz a nemzet életében, de nem ő akklimatizálódik a királyi udvarhoz, hanem a királyi udvart próbálja átformálni. Bizonyoságot tesz a királyi udvarban arról, hogy az országot nem a király bölcsesége szerezte vissza, és nem az gyarapította, hanem Isten kegyelme. II. Kir. 14 : 26—27-ben olvassuk: *„Mert meglekintette az Úr az Izrael igen nagy nyomorúságát, hogy a berekesztetett és az elhagyatott is semmi és nincs senki, aki az Izraelt megszabadítaná. És nem mondta azt az Úr, hogy az Izrael nevét eltörli az ég alól; annak okáért megszabadította őket Jeroboám, a Jóás fia által.“* Ez a történelemszemlélet bizonyonnyal Jónás igehirdetéséé. Jónás tehát nem tartozik azok közé a fínomkodók közé, akik hangfogót tesznek az igére és annak üzenetét csak halkán tolmácsolják, ha előkelő környezetbe kerülnek, hanem határozottan képviseli azt az álláspontot, hogy nem ősi jog, nem régen kiontott vér, régi szerződés, vagy birtokállományok szereztek vissza azt, amit visszakapott a nemzet, hanem kizárólag az, hogy az Úr meglekintette nyomorúságát. Ha emberek keze által is, de az Ő irtalma adta vissza az országot.

Elkerüli Jónás a másik veszedelmet is. Nem rusztikus ember. Olyan valaki, aki megállja helyét olyan emberek előtt is, akik sokat adnak a formákra. Ilyen ember való Ninivébe, a hatalmas kultúrájú, kifinomodott izlésű városba!

Emberi mérlegen is alkalmasnak látszik Jónás továbbá azért is, mert nemcsak egyszer volt füle Isten szavának meghallgatá-

sára, készséges szíve az engedelmességre és szája Isten üzenetének tolmácsolására. Mi sokszor vagyunk egyszer-kétszer alkalmasak, de azután el kell Istennek dobnia minket, mert alkalmatlanokká váltunk. Szolgálatunkban sokszor vannak szolgálati megszakítások. Jónást azonban nem kaphatja el a dicsőség. Továbbra is megmarad a füle az Úr szavának meghallására, ezért lehet így kezdeni történetét: „*Lőn az Úrnak szava Jónáshoz*”.

Isten szava sokszor szól hozzánk, de nekünk nincs mindig fülünk a meghallására. Nem is olyan egyszerű dolog az! Sokszor csodálkozom azokon, akiket Isten nagyobb zenei hallással áldott meg, mint engem. Csodálkozom, hogy hogyan tudnak az ilyenek hallani. Pedig ez nemcsak adottság, hanem azért is van, mert ezek az emberek a zenében mintegy benne élnek. Ezért van fülük olyan dolgok meghallására is, amire nekem nincs fülem. Így kell nekünk is Istenben élni, az Úr szavához viszonyulni mindig, mert csak az az ember tudja felfogni az Úr szavát, aki állandóan ezzel foglalkozik. Nem lehet úgy tenni, hogy máskor nem hallgatom, de most hegyezem a fülem, mert most bajban vagyok és most szükségem volna az Úr szavára. Most nem tudok emberektől kérni bölcseséget, most kell, hogy tanácsoljon engem az Úr. Így hiába fordulok hozzá, mert ha nem kellett az Úr szava nekem akkor, amikor neki volt szüksége arra, hogy meghalljam szavát, most, mikor nekem volna szükségem rá, most nem hallom meg őt. A néma Isten a legborzalmasabb élmény. Tudjuk, hogy Saul is kiválasztott embere volt Istennek, de mikor nem felelt neki az Úr, akkor öngyilkos lett. Milyen nagy dolog az, hogy Jónásnak füle volt az Úr szavának meghallására!

Be kell látnunk, hogy mikor az Úr végignézi Ninivén és ott ébredést akar és erre a munkára embert keresve, Jónást választja ki, akkor ennél alkalmasabb embert emberileg sem lehetett volna találni.

* * *

Ez a kiválasztás Isten akarata. Jónásnak örömmel kellene igent mondani reá, hiszen a megbízatás mindig kitüntetés, és minél nehezebb a megbízatás, annál nagyobb a kitüntetés. De Jónás nem akar igent mondani. Az ember mindig azonnal igent mond arra, amit a világ mond, de mindig húzódozik, amikor Isten

mond valamit. Jónás nem akarása azonban több, mint a próféták vonakodása. Mózes és Jeremiás is vonakodott, de végül mégis engedelmeskedett, Jónás azonban megtagadja az engedelmességet. Isten azt mondja, hogy menjen Ninivébe, Jónás pedig azt mondja: Nem akarok és nem megyek. Szomorú, érthetetlen csoda.

Hát hogyan lehet ez? Hogyan jut idáig Jónás?

Luther azt gondolja, hogy Jónás azért juthatott ide, mert valószínűleg töprengeni kezdett Isten parancsán. Isten parancsán pedig nem szabad töprengeni, hanem azonnal engedelmeskedni kell. „Semmi másra nem szabad nézni, sem kérdezősködni az iránt, hogy egyéb dolgokkal hogyan áll összhangban, hanem szívesen és örömmel kell Isten akaratáért bolondokká lennünk és neki adni dicsőséget, hogy Ő legyen bölcs és igaz minden ő szavában és cselekedetében. Úgy kell cselekednünk, mint Ábrahám is tett, mikor fiát, Izsákot, fel akarta áldozni. Nem kérdezte előbb, hogy hogyan lehet ez összhangban azzal az igével, amelyben Isten megígérte neki: Izsákban neveztetik a magod. (I. Mózes 21 : 12.) Mert ha sokáig kerülgette volna a dolgot és töprengett volna, akkor megzavarodott volna s végül is engedetlenségbe esett volna.“ Az ördög incselkedésére bizonyosság töltötte volna el őt, hogy rosszul hallotta azt, amit Isten mondott. Isten parancsain tehát nem szabad töprengenünk. Minél jobban benne élünk a háborúban, annál inkább látjuk, hogy Isten mennyire katonás Isten. Parancs-uralmat akar övéi életében. Azt akarja, hogy világosan lássuk: a parancsnak csak engedelmeskedni lehet. Jónás nem engedelmeskedett gondolkodás nélkül, ezért esett bele az engedetlenség bűnébe.

Engedetlenségének másik oka az, hogy Isten parancsa egészen szokatlan számára. Luther azt mondja, hogy ily messze s ily nagy királyhoz még senkit sem küldött Isten Izraelből. Ez is szokatlan volt neki. De figyeljük meg, hogy mikor azért húzódozunk valamitől, mert szokatlan, akkor nemcsak azért húzódozunk, mert idegen, hanem azért is, mert kényelmetlen nekünk. Ha arról volna szó, hogy valakinek, aki gyalog szokott járni, hosszú gyaloglása közben egy arramenő autós felkinálja kocsiját, akkor, ha talán még sohasem ült addig autón és húzódozik is egy kicsit, mégiscsak szívesen felül, mert ez kényelmes neki. Amikor valamitől azért húzódozunk, mert

szokatlan, amögött rendszerint ott van az, hogy az a valami kényelmetlen számunkra.

Miért kényelmetlen Jónásnak ez a megbízatás?

Prófétai élete eddig „főúri“, vagy legalább is nyárspolgári. Előkelő urakkal társalog, megvan minden kényelme az élethez és most ebből a nyárspolgári nyugalomból el kellene mennie. A lakást, az ismerősöket, a barátait el kellene hagynia. Amit eddig el sem tudott képzelni, ott kellene hagynia a templomot és az istentiszteletet. Isten munkájáról eddig kialakult képével ellentétben dinamikus életet kellene élnie az eddigi kényelmes vallásosság helyett. A hadtápból a frontra kellene mennie és ez kicsit kényelmetlen volna az elkényelmesedett Jónásnak.

A harmadik oka engedetlenségének az, hogy a munkát amire vállalkoznia kell, erején felül valónak látja.

Ninive Asszírnia nagy birodalmának fővárosa. Nagy jelentőségű; olyan mint Babilon, vagy Róma. Területe 18 km², vagyis 3000 kat. hold. Nem a határa, hanem a város területe maga! Körülötte száz láb magas fal 85.5 km. hosszúságban. A fal olyan széles, hogy négy szekér mehet egymás mellett a tetején. A város átmérője 27 km. Hatalmas város, — egy ember ellen!

A város alapítója Nimród, a hatalmas vadász. I. Mózes 10 : 8—11-ben ezt olvassuk: „*Khus nemzé Nimródot is; ez kezde hatalmassá lenni a földön. Ez hatalmas vadász vala az Úr előtt, azért mondják: Hatalmas vadász az Úr előtt, mint Nimród. Az ő birodalmának kezdete volt Bábel, Erekh, Akkád és Kálnéh a Sineár földjén. E földről ment aztán Assiriába és építi Ninivét, Rekhoboth városát, és Kaláht.*“ Ez a hatalmas vadász rányomta bélyegét a városra. Náhúm 2 : 12-ben olvassuk: „*Az oroszlán torkig valót ragadozott kölykeinek és fojtogatta nőstényeinek és megtöltötte barlangjait zsákmánnyal, tanyáit pedig prédával.*“ Náhúm tehát úgy néz Ninivére, mint zsákmányéhes helyre. — Náhúm 3 : 16 szerint virágzó kereskedelmi központ. „*Többen voltak kalmáraid, mint az égnek csillagai.*“ — Az élvezetek olyan nagy hatalomra jutottak benne, hogy víg városnak nevezik. Sof. 2 : 15-ben ezt olvassuk: „*Imé a víg város, a bátorságban lakozó, amely ezt mondja vala szívében: Én vagyok és nincs kívülem más!*“ Hatalmas falai mögött örök biztonságban érezi magukat lakói. Büszke, önmagában biztos, élvezetvágyó s istenellenes város. És ez ellen a város ellen Isten egy embert küld. Még hozzá egy idegen embert.

Megértjük, hogy emberileg reménytelen, hogy ez a nép egy idegen ember szavára megtérjen. Luther is azt mondja: „Ez emberileg olyan ostoba rendelkezés, mintha engem a török császárhoz küldenének azért, hogy megbüntessem minden fejedelmeivel és népével együtt.“ Lehet-e csodálni, hogy ha valaki a munka nagyságára, a saját erőtlenségére néz, s nem néz a megbízó Isten erejére, beleesik az engedetlenség bűnébe?

A negyedik ok, amiért eljut Jónás idáig, az, hogy Isten támadó munkára küldi őt. Ezt olvassuk a parancsban: „*Kelj fel, menj Ninivébe, a nagy városba és kiálts ellene, mert gonoszságuk felhatolt élébe!*“ Az Úr tehát nagyon haragszik Ninivére. Gonoszsága felhatolt éléje s nem tudja tovább nézni. Azért küldi Jónást, hogy prédikáljon *ellene*. Nem arról van tehát szó, hogy menjen el II. Jeroboámhoz, aki meggyávult és mondja meg neki, hogy ne féljen, gyűjtse össze seregét és támadjon. Oh ez nagyon szép, kedves megbízatás lenne! De borzasztó, amikor ítélethirdetésre, hóhérmunkára küldi Isten az embert! Az úgynevezett konstruktív szolgálatot szeretik az emberek, de akik ítéletet hirdetnek, azok készüljenek el a gúnyra s halálra is. Ettől a támadó szolgálattól húzódozik Jónás is.

Az ötödik oka annak, hogy Jónás idáig jut, az, hogy visszaretenti őt igehirdetésének visszaható következménye. Fél attól, hogy Isten kegyelmes lesz és akkor nem lesz neki igaza. A próféta mindig kényes arra, hogy igaza legyen. Később látjuk, hogy Isten terminust is közöl általa s Jónás fél a kimondott terminus kockázatától. Hátha nem pusztul el Ninive, vagy korábban, vagy későbben pusztul el! Nincs bátorsága arra, hogy vállalja Isten üzenetének tolmácsolását függetlenül attól, hogy az az ő próféta becsületére milyen kockázattal jár.

Van egy sereg elvi nehézsége is. Faji gátlások dolgoznak benne. Igazi zsidó, aki a pogányoknak nem akar prédikálni. Gondoljunk arra, hogy később is milyen nehezen ment a pogány-misszió. Péter is milyen nehezen ment el Kornéliushoz s az első apostoli zsinaton is milyen viták voltak a pogányokból lett keresztyének miatt!

Az elvek mögött azonban érdekek húzódnak meg. Jónás tudja jól, hogy AsszírIA részéről veszedelem fenyegeti Izraelt és ezért szívből kívánja Ninive pusztulását. Luther ezt így fejezi ki: Jónás inkább hajlandó meghalni, minthogy Isten kegyelmét hirdesse Izrael ellenségének.

Így jut el Jónás odáig, hogy az Úr parancsának ellenszegül.

* * *

Jónásnak nincs bátorsága ahhoz, hogy nyíltan tagadja meg az engedelmességet, hanem megfutamodik a feladat elől. Isten elől tulajdonképpen nem lehet megfutamodni. A 139. zsoltár is így szól: „Hova menjek a te lelked elől és a te orcád elől hová fussak? Ha a mennybe hágnak fel, ott vagy; ha a Seolba vetek ágyat, ott is jelen vagy. Ha a hajnal szárnyaira kelnék és a tenger tulsó szélére szállanék: ott is a te kezéd vezérelne engem és a te jobb kezéd fogna engem.“ (7—10 v.) Luther azonban érdekesen mutat rá arra, hogy Istennek két jelenléte van: egy természeti és egy szellemi. A természeti jelenléte elől nem lehet elmenekülni, de a szellemi jelenléte elől igen. Isten természetileg mindenütt jelen van, de szellemileg csak ott van jelen, ahol az Ő igéje, a hit, a Lélek és az istentisztelet van s ahol az övéi lakoznak. Gondoljunk Péterre, aki azt mondja a megdicsőülés hegyén: „Uram, jó nekünk itt lennünk. Ha akarod, építsünk itt három hajlékot, néked egyet, Mózesnek is egyet, Illyésnek is egyet.“ (Máté 17 : 4) Mennyi igazság van ebben az énekben is: Itt az Isten köztünk! Vannak olyan helyek, ahol különös realitással nehezedik reánk, hogy Isten itt van köztünk. Ha tehát az ember olyan helyre menekül, ahol nincs Isten igéje, nincs hit, nincs istenismeret, akkor elmenekülhet Isten szellemi jelenléte elől. Kifuthat a bűvkörből, amelyet számára Isten szellemi jelenléte jelent.

Hogy azonban egy ember idáig eljusson, annak először belsőleg kell eltávolodnia Istentől. Ilyenkor az ember még benne él az istenes környezetben, de szívében már annyira eltávolodott, hogy vágyait Isten akarata fölébe helyezi, sőt azt hiszi, hogy jobban tudja az utat, mint maga az Isten. Jónás tehát elmenekül olyan környezetbe, amely nem emlékezteti őt Istenre.

Elmenekül a féltengedelmességbe. Felkel, lemond otthonáról, templomáról, istentiszteletéről, baráti köréről, talán családjáról is, de nem odamegy, ahová Isten küldi. Lelkiismerete nem alszik annyira, hogy otthon tudjon maradni, de nem is éber annyira, hogy Ninivébe kergesse. Elmegy tehát Tarsisba. Ez nem Pál városa, hanem Tartessus föníciai alapítású spanyolországi város. Luther nem erre a spanyolországi városra gondol, hanem azt mondja, hogy Tarsis nagy tengert jelent. De nem ez a fontos. A lényeg az, hogy Jónás a féltengedelmességbe menekül. Elmegy,

de pontosan ellenkező irányba, mint ahová Isten küldi. Így egyre messzebb sodródik. Az Istentől elszökő ember ugyanis a maga erejéből megállni nem tud. Olyan, mint a lavina, amely a hegy lábáig megállni nem tud.

Eljut a kikötőbe, de nem tud ottmaradni. A tengerre megy, hogy még a lehetősége is el legyen zárva annak, hogy Ninivébe mehessen. Bátorításnak veszi, hogy a kikötőben hajóra talál. Még áldozatot is hoz azért, hogy a világ tulsó felére mehessen. A hajójegy bizonyára drága, de most nem számol. A bűnös sohasem számolja, hogy mibe kerül a szenvedéyle.

Így áll előttünk Jónás az engedelmesség megtagadásával. Isten azt akarja, hogy menjen Ninivébe, ő pedig azt feleli rá magatartásával: nem akarok!

* * *

Egy pár szót mondjunk most magunkról.

Meg vagyok arról győződve, hogy Isten akarja a magyar ébredést. Akarja mind nemzeti, mind evangélikus szempontból. Akinek szeme van a látásra és füle a hallásra, az ezt le nem tagadhatja. Tények beszélnek arról, hogy Isten elindította a magyar evangélikus ébredés fuvallatát és ennek a fuvallatnak nyomán kemény kérgű fákon megjelenik az élet rügye és virágba borul a kiszáradtnak látszó magyar evangélikus fatörzs.

Az sem kétséges, hogy Isten ezt az ébredést velem és általam akarja. Nem tévedésből jöttem ide. Nem véletlen hozott el ide. Isten kényszerített téged is arra, hogy eljőjj, mert veled és általad akarja a magyar evangélikus ébredést. Ezért kezdődik a te életed története is így: És lőn az Úrnak szava hozzám: Eredj el és állj a magyar evangélikus ébredés szolgálatába!

Akarom-e én is a magyar evangélikus egyház ébredését?! Ez a nagy kérdés áll elénk most. Talán szeretném, de nem *akarom!* A vágy és az akarat között óriási különbség van. Szeretném, ha az ölembe hullana, de Ninivébe elmenni érette, — ilyen kellemetlen szolgálatra nem vagyok hajlandó. Jó volna, ha megtörténnék, és az ébredés tavaszi melegében én is ott süt-kérezhetnék a felébredt egyház minden dicsőségében és boldogan beszélhetnék arról, hogy mi minden történt az én gyülekezetemben, de hogy ezért áldozatot hozzak, hogy engedjem, hogy eiőbb engem ébresszen fel Isten Szent Lelke, hogy én menjek először keresztül azon az úton, amelyen a magyar ébredés útja fog diadalra jutni, — erre nem vagyok hajlandó. Nem gondolod,

mennyivel diadalmasabb lenne, ha az ébredést nemcsak Isten akarná!

Nézzük meg, milyen a mi magatartásunk.

Milyen sokan vannak és vagyunk mi is úgy, hogy töprengünk a parancson, ahelyett, hogy engedelmeskednénk. Elproblémásítjuk a dolgot, ahelyett, hogy megvalósítanánk.

Jónás történetében kétszer jelentkezik a töprengés. Az elején és a végén. A 4. fejezetben is, mikor javában folyik már a nagy ninivei ébredés, ahelyett hogy menne Ninivébe és boldogan örülne annak, hogy Istennek tetszett könyörölni rajtuk és vigasztalná őket a kezdet nehézségeiben, utat mutatna azoknak, akik az első lépéseket teszik az ébredés útján, — ahelyett kiül a városon kívül és ott problémákat csinál magának és Istennek. Bosszankodik, hogy nem úgy történik minden, ahogyan elképzelte. Hányszor viselkedünk mi is így! Sértett hiúsággal, vagy tudós nagyképűséggel félreállunk bírálgatva Istent s az ébredést, a felébredt lelkek pedig kínlódjanak magukra hagyottan, ahogy tudnak.

Bármennyire fontos is például az, hogy az ébredés teológiája tisztáztassék, akkor, mikor Isten a munkát el akarja végeztetni, nem szabad ezeken a problémákon töprengem, hanem engedelmeskednem kell, mert nem tudhatom, hogy van-e időnk a töprengésre, ráérünk-e elméleti bajvívásokra. Nem tudománytalan gyakorlatiasság ez. Pál apostolt már csak nem vádolhatja senki teológiátlansággal, vagy azzal, hogy meggyőződéséért nem állt ki bátran, mégis hajlandó volt mindennek mindenné lenni, hogy minden módon megtartsa némelyeket. (I. Kor. 9 : 22.) Minden módon! Azt sem bánta, hogy színből, vagy szívből prédikáltatik-e Krisztus, csak prédikáltassék (Fil. 1 : 18.).

Nem él azokban a kegyelmi idő felelősségének tudata, a mentő szeretetnek rettentő sürgetése, nem elég realitás a pokol azok számára, akik ma a problémázgatásra ráérnek. Lehet, hogy Isten meg fogja adni az időt, amikor ezekre rá fogunk érni és akkor bizonyos sok minden lesz majd a mai munkánkban, amire magunk is azt mondjuk, hogy ez, vagy az nem volt helyes, másképp kellett volna csinálni, de mikor valaki fuldoklik, szabad-e nekem akkor arról tanácskozni, hogy szabályosan veszi-e a tempókat az, aki meg akarja menteni!? Majd lesz idő az úszóleckére is, de amikor emberek fuldokolnak, akkor nincs idő az úszóleckére.

Magatartásunkat erősen befolyásolja az is, hogy mi is szokatlanunk tartjuk az ébredés hangszerelését. Idegen hangnak, idegen színnek érezzük a magyar evangélikus kegyességben. Nézzék meg egy kicsit jobban magukat azok, akik így gondolkodnak, hogy mennyi emögött a tiszteletreméltó érv mögött a saját kényelmük féltése; hogy nem azért ragaszkodnak-e a régi színhez, mert az nekik kényelmesebb papi életet biztosított, mint az ébredés időszakában kívánt papi típus!

Magatartásunkban nálunk is dolgozik az, hogy erőnk felett való szolgálatnak gondoljuk. Nem merem kinyitni a palackot, amit a kegyelem partján találok, mert félek, hogy óriásivá fog nőni a szellem s mi lesz akkor velem! Erőm felett való szolgálatnak gondolom? Ha így van, azért van így, mert csak a munka nagyságát látom, azt, hogy Ninive milyen nagy és én milyen kicsi vagyok, de nem látom, hogy Isten, aki a munkát parancsolja, milyen bölcs, hatalmas és erős!

Magatartásunk egy következő tünete, hogy mi is félünk a támadó igehirdetéstől.

Egyes kerületekben minden évben bekérik egyszer az igehirdetés tisztaságának ellenőrzésére egy meghatározott vasárnap igehirdetését. Egyszer olyan prédikációkat kellene bekérni, amelyeket nem mertünk elmondani. Mennyi ilyen prédikáció van minden lelkész életében! Nem merjük elmondani, mert talán nem értik meg; mert talán olyan teológiai színeződést látnának benne, amit nem tanácsos ma nyíltan megmutatni. Mindig van valami fék az igehirdetésünkben. Hány olyan mondat volt már, amit nem mertem a szószéken elmondani, mert ott éreztem kinyújtott ujját a prófétának: te vagy az az ember. Ezért félünk a támadó igehirdetéstől. Kétélű fegyver az, amely először minket sérthet meg. Ezért vagyunk hajlandók inkább különböző elvi okokra támaszkodva megmaradni amellelt az igehirdetés mellett, amely nagyon objektív, vagy etikai, esztetikus, csak nem evangelizál.

Azután mi is tele vagyunk mindenféle elvi kifogással. Említettem az előbb általában a tipológiai kifogásokat, hadd említsek meg ezek közül külön is egyet. Az ébredés nem mindig úgy énekel, mint az „egyház“. Az ébredés dallamai rendszerint-nem oly patinás csengésűek, mint az „istentiszteleti dallamok“. Van azonban az ébredések történetében, pl. a finneknél, az ellenkezőre is példa. Én szeretem a choráljainkat s mindenütt szerettet-

getem az „egyházi“ énekeskönyvünket, de Isten jogaiba nem mernék beleavatkozni. Ahol Isten Lelke akar végezni munkát, szóljon ott Isten úgy, ahogyan Ő akar. És ha Ő úgy látja, hogy az egyik embernél choral kell, örüljünk neki, de ha úgy látja, hogy ennél az embernél meg más dallamok kellenek, akkor ne akarjunk lakatot tenni a szájra, amely Istent akarja dicsérni. A karmester nem mi vagyunk és ha a karmester megtűri s megáldja az éneket, ami nekünk nem tetszik, akkor ne bántsuk mi azt! Hová lenne az aratás munkája, ha akkor, amikor két egymás mellett lévő búzatáblában az aratók rázendítve akarják végezni munkájukat, valaki odamenne az egyik táborhoz és előadást tartana nekik arról, hogy ilyen nótára nem szabad aratni! Hát miért bánt minket az, ha a másik banda más nótát fúj? Csak arassanak! Csak minél több legyen a kéréjük! És ha ők jobban tudnak aratni a maguk nótájára, hát fújják azt! Mi meg fújjuk a magunkét. Majd lehiggad minden és ők is meg fogják látni, hogy szebb és értékesebb a mienk, közben azonban mi is megtanulunk tőlük egy párat. Csak nem ezen kell kezdeni a dolgot. Ez a magatartás is húzódozás attól, hogy az ember gondolkodás nélkül, egészen átadja magát Isten parancsoló akaratának! Nincs bátorságom Péterrel tisztának mondani azt, amit tisztának mond Isten. Pétert is milyen nehezen veszi rá Isten arra, hogy a lepedőben alászálló állatokat tisztának mondja! (Ap. csel. 10:15.) Ha Isten valamire azt mondja, hogy tiszta, akkor nekem nincs jogom azt mondani arra, hogy tisztátalan. Amit Isten felhasznált és megáldott, afölött nincs jogom elítélő kritikát gyakorolni. Isten mindent jobban tud, mint én.

Említettem, hogy Ninivének Nimród az alapítója. Kézai krónikája szerint a magyar ősmondák őriása Menrót. Az a régi krónika, amelyből Kézai közöl, későbbi átírásokban is megvan. Ezek azonban Nemrótot, vagy Nimródot írják. Ettől a mondai őriástól származik Hunor és Magor. Nem fontos, hogy ebben a mondában mennyi az igaz, s hogy mennyi kapcsolata van Ninivének a magyar nacionalizmussal, annyi bizonyos, hogy ha Isten engedte volna Jónást problémáskodni s engedetlenkedni, akkor egy faj nem talált volna rá az evangéliumra.

Nem vagy-e a menekülés útján? Talán más munkába menekülsz, mint Jónás. Dolgozol inaszakadtig, de nem azt, amit Isten követel. Alibit akarsz igazolni, hogy nem érsz rá. Lehet, hogy még csak a szíved idegenedett el. Lehet, hogy már elindultál

Joppéba, vagy fel is szálltál már a hajóra; talán már alszol is a hajó mélyén. Fordulj vissza! Mikor ébresztgetnek, ne legyints a kezeddél és ne mondd, hogy aludni akarok. Tekintsd Isten küldötteinek azokat, akik nyugtalanítanak, mert Isten szolgája, ha nem Isten útján jár, akkor nem menekült, hanem szökevény. A menekült és szökevény közt nagy a különbség. A menekültnek nyitott ajtó, szerető szív, együttérzés jár, a szökevénynek pedig puskagolyó és akasztófa.

Azért hát add fel a saját akaratodat. Ne felejtse, hogy Istennek fáj a Jónások engedetlensége. Hogyne fájna, hiszen az engedetlen szolga révén elvesz maga a szolga, de elvesz a másik ember is! Mondj mindjárt igent Istennek és kíméld meg magadat is, meg Istent is a Jónás szökésétől!

Isten akarja.

Jónás 1:4—2:1 a.

Jónás könyve első fejezetében két akarat ütközik össze: Istené és a prófétáé. Isten akarata nem szeszélyes ötlet, nem gondolatforgács, hanem átgondolt terv. Nem csupán következménye Isten általános akaratának, amely azt akarja, hogy minden ember üdvözljön. Isten nagyon átgondolta, hogy miért küldi Jónást Ninivébe.

Izrael sorsa már megvan pecsételve. Nem ismerte meg meglátogatásának idejét. Luther szerint ez a kor a Szent János áldomása Izrael történetében. Ez a kor vége annak, amikor Izrael saját királyai alatt él s küszöbe annak, amikor a teokrácia eddigi formája felbomlik s Izrael a világhatalmak gyámsága alá kerül pogánymissziói megbízatással. II. Jeroboám után szétesik az ország. Egyik királyt a másik után gyilkolják meg, míg csak AsszírIA királya 722-ben el nem pusztítja az országot.

Isten tehát Assziriát választja ki Izrael büntetésének nád-pálcájául. Jól látja azonban azt is, hogy AsszírIA sorsa is meg lesz pecsételve. Elbízta magát s nemsokára rá is zudul Isten haragja. A babyloniak és médek 600 táján elfoglalják, elpusztítják és földig lerombolják Ninivét.

Számításunk szerint tehát Izraelnek még kerek fél századnyi kegyelmi ideje van a megtérésre, Ninivének pedig még másfél századnyi. Milyen nagy idő ez egy ember életében és milyen kicsi az örökkévalósághoz képest! Milyen nagy szeretet az, amely fél, meg másfél századig vár, mert szeretné megmenteni az embert! Mielőtt ugyanis ezek megtörténnek, előbb meg akar Isten tartani némelyeket. Tudja, hogy mindenkit nem tud megtartani, de legalább némelyeket!

Előbb Ninivébe küld egy embert. „Mindig úgy tesz Isten — mondja Luther —, ha nagy haragja támad, hogy előbb az Ő igéjét előre küldi és megment némelyeket. Így küldi Noét az özönvíz előtt; Lótót mielőtt Sodomát elsüllyeszti; Ábrahámot és Jákobot, mielőtt Kánaán földjét elpusztítják; Józsefet és Mózeset,

mielőtt Egyiptomot megveri. Így küldi Jónást és Hóseást, mielőtt Izraelt elpusztítja és Jónást, mielőtt Ninive ellen akar fordulni. Így küldi Krisztust is, az Ő Fiát e világba, mielőtt az utolsó ítéletnek haragja jön. De Krisztus halála után nemcsak Jeruzsálem és Róma, hanem az egész római birodalom is elpusztul. Itt is ugyanaz a kegyelem és Isten igéjének nagy világossága van. Ezért bizonyos, hogy valami nagy veszedelem fenyeget; ezért akar Isten egyeseket megmenteni, mielőtt eljön és elpusztít minket, ha meg nem térünk.“

Először tehát Ninivét akarja az Úr megtéríteni, hogy megtérésével azután Izraelben is felingereljen egyeseket a megtérésre. Jézus is azért használja példának, s Róma 11:11—14-ben Pál is így látja a pogányok megtérését: *„Annakokáért mondom: Avagy azért botlottak-é meg, hogy elessenek? Távolságra legyen: hanem az ő esetök folytán lett az idvesség a pogányoké, hogy ők felingereltesse. Ha pedig az ő esetök világnak gazdagsága, mennyivel inkább az ő teljességök? Mert néktek mondom, a pogányoknak, amennyiben hát én pogányok apostola vagyok, a szolgálatomat dicsőítem, ha ugyan felingerelhetném az én atyámfiat és megtarthatnék közülök némelyeket.“*

Világosan átgondolt haditerv. Ennek az átgondolt haditervnek áll ellene Jónás.

De amit Isten akar, azt ő keresztül is hajtja. Jónást engedi szökni a hajóig türelemből. Miért? Mert Isten sohasem csap azonnal a bűnös nyaka közé, hanem várja vissza. Áldassék az Ő csodálatos irgalma, mellyel tud várni, hogy a bűnös megtérjen és éljen! Isten egészen addig vár, amíg Jónás el nem jut a hajóig, s ott meg nem váltja a jegyet és föl nem száll a hajóra. Mikor többé már nincs arra lehetőség, hogy a maga erejéből Ninivébe menjen, mert most már a hajó viszi idegen világba, akkor azután Isten türelmének is vége. Így beszél Róma 2:4—6 is Isten hosszútűréséről: *„Avagy megveted az ő jóságának, elnézésének és hosszútűrésének gazdagságát, nem tudván, hogy az Istennek jósága téged megtérésre indít? De te a te keménységed és meg nem tért szived szerint gyűjtesz magadnak haragot a haragnak és az Isten igaz ítélete kijelentésének napjára, aki megfizet mindenkinek az ő cselekedete szerint.“*

Jónás a hajón elalszik. Nem lehet pontosan megállapítani, hogy vajjon a vihar elől menekül-e álomba, vagy a biztonság tudatában merül álomba és úgy támadja meg álmában a vihar.

Luther az utóbbi felfogást vallja és ezzel kapcsolatban rámutat arra, hogy a bűn elveszi az ember józan ítélőképességét, süketté és vakká teszi. Épen ezért halálos a bűn álma. Jónás ott alszik a hajó mélyén és halvány fogalma sincs arról, mi van odakint; hogy jönnek a hullámok és el akarják nyelni a hajót; hogy kétségbe esnek a matrózok és könyörögnek isteneikhez, hogy mentésék meg őket. Istennek kitört a haragja és Jónás nyugodtan alszik. Nincs tudatában sem a nyomornak, amiben van, sem Isten haragjának, ami ellene fordult.

Luther ezt írja: „Mivel Isten hallgat és csendben van a büntetéssel és nem üt azonnal a bűnös nyaka közé, a bűnnek az a természete és sajátsága, hogy megvakítja és megkeményíti az embert úgy, hogy az ember biztonságban érzi magát, nem fél, hanem elalszik és nem látja, milyen nagy vihar és szerencsétlenség tombol körülötte, amely végül is borzalmas ébredést fog számára jelenteni. Úgy tűnik fel, mintha Isten elfelejtette volna a bűnt. Ebből az álmóból nincs megtérés. Jónás egész életén át mindig csak aludt volna s ha Isten el akarta volna felejtetni az ő bűnét, ő magától sohase gondolt volna reá. Megvakítva, megkeményítve, álomba merülve, meghalva fekszik bűnbánat nélküli szívének mélységében, ott is maradna örökre s úgy pusztulna el, mert a bűn nem engedi meg, hogy az emberben a jóra valami akarat támadjon, legyen az akár szabad-akarat, vagy értelmi belátás. Csak Isten ébreszthet. Ezzel a szabad-akaratnak minden dicsősége odavan.“

Hányszor kellett nekünk is tapasztalni azt, hogy milyen borzasztó a bűn következménye! Ha Isten nem csördít a nyakunk közé, hanem türelemmel várja megtérésünket, akkor hajlandók vagyunk azt hinni, hogy Isten nem veszi komolyan a bűnt. Úgy gondoljuk, hogy nem is olyan nagy bűn az, amit teszünk és megyünk egyre messzebb és nem vesszük észre, mikor kitör körülöttünk a vihar, mert elérkeztünk Isten türelmének határához.

Mikor ugyanis Isten tovább nem hajlandó már várni, akkor jön a fegyelmezés. Isten a maga akaratának érvényt szerez, ha törik, ha szakad. Előbb-utóbb eléje kerül az embernek és megállítja azt, aki akaratának útjába áll. Aki nem akarja hallani Isten akaratát, annak meg kell majd éreznie. Meg kell tanulnia, hogy Isten iskolájában az engedelmisség nem szabad tantárgy, hanem kötelező.

Hogyan hajtja végre Isten az ő akaratát?

Először egy emberen keresztül ébreszti Jónást. Mikor mindnyájan elkezdnek imádkozni, akkor jut valakinek az eszébe, hogy van még egy utas ember a hajón. A kormányos megkeresi a hajófenéken és kezdi költögetni. Nem úgy költögeti, mint az édesanya a gyermekét: szelíd simogatással, hanem megfogja durva matróz-kezelével és megrázza. Szavában benne recseg minden indulata, félelme és rettegése: „*Mi lelt, te nagy alvó? Kelj fel, kiálts a te Istenedhez; hátha gondol velünk az Isten és nem veszünk el.*” — Elgondolható, hogy a királyi udvar finom prófétájának hogyan ízlik ez a bánásmód.

Mindig így kezdődik a dolog. Az engedetlen ember elé odaállít Isten egy kellemetlen embert, hogy hadd tanulja meg a maga bőrén, hogy tud fájni a kellemetlenkedő ember valakinek. Tudunk-e mi így nézni a kellemetlenkedő emberekre a gyülekezetünkben, egyházi életünkben, baráti körünkben, vagy akár családjukban is, mint olyan körülményre, amit Isten küld azért, hogy megtanítsa bennünket engedelmeskedni az Ő akaratának? Azért hát ne vágj durcás orcát, amikor megragadja valaki a vállad és ne fintorgasd az orrod, ha nem találta meg egészen a hangot, amelyen beszélni illik és ne lázadj fel ennyi gorombaságon! Vedd tudomásul, hogy a kormányos nem magától csinálja, hanem valaki engedelmességre akar megtanítani téged.

Azután jön a vihar. A szél és a tenger megmozdul. Isten küldi a szelet és a vihart. A 4. vers szerint „*Az Úr nagy szelet bocsáta a tengerre és nagy vihar lőn a tengeren és a hajó már-már töredezik vala.*” Senki sem sejtette előre, hogy vihar lesz. Luther szerint az eredeti héber kifejezés azt jelenti, hogy Isten rádobta a vihart a tengerre. Tehát nem úgy kezdődött, hogy a matrózok látták, hogy a láthatár szélén tenyérnyi felhő keletkezik, azután megindul a szél, mindig nagyobb lesz. Nincs idejük az előkészülethez. A vihar úgy jött, mint villámcsapás a derült égből. Isten egy oceánt mozgat meg azért, hogy akarata teljesüljön, s betörje az akaratos prófétát.

Csodálkozol azon, ha Isten földi életedben, lelki életedben, kötelességteljesítésközben megindítja a vihart? Nem sikerül minden. Eddig szépen ment minden. Boldogan sütkérezhettél a nyugodt hegytetőn s élvezhetted a napsugarat. Az emberek mind kedvesek voltak. Azután egyszerre mintha megbomlott volna a világ, mintha ellened támadt volna ég és föld és nem tudod honnan, csak azt látod, hogy ropog, recseg körülötted minden.

Ahogy jó volt eddig minden, most minden rossz. Eddig minden sikerült, most minden dugába dől. Isten támasztja a vihart azért, hogy betörje akaratodat, mellyel nem akarsz néki engedelmeskedni.

Azután jön egy harmadik pálca: bajba jutnak miattam mások. Jónás számára nem az a legnagyobb baj, hogy a halál fenyegeti, hiszen látjuk, hogy nyugodtan bele tudja magát dobni a halálba, hanem az, hogy bajba jutnak miatta mások. Mehetnek a hajósok, ha ő nem volna. Az ő bűne miatt szenvednek. Átokká vált azok számára, akikkel együtt él.

Nem volt neked még soha találkozásod ezzel a lelki állapottal? Jót akarok azoknak, akik velem együtt élnek, a családomnak, a gyülekezetemnek, munkatársaimnak, akikkel össze van az életem kötve és rájövök, hogy ezek számára mind átokká lettem. Látnom kell, hogy megbünteti Isten az atyák vétkeit a fiakban. Látnom kell, hogy akik között élek, azok számára az én jelenlétem Isten haragjának kihívója. Villámhárító vagyok, de nem azért, hogy elvezessem, hanem, hogy odavonzzam minden villámát Isten haragjának, amely belecsap a házba, amelyet építeni akarok, felperzsel mindenkit, akit szeretek. Bajba jutnak miattam mások. A hajó, amelyen az enyéimmal utazom, recseg-ropog a bűneim miatt.

Isten a mások nyomorúságán keresztül is azt akarja, hogy akit ő a maga szolgájának kiválasztott, legyen neki engedelmes. Hajlandó embereket is halálra adni azért, hogy az ő szolgája tanulja meg, hogy nem szabad Isten akaratának ellenállni, hanem muszáj engedelmeskedni.

De ez még mindig nem elég. Isten tovább is megy, hogy akaratát érvényesítse.

Elegy-belegy népség van a hajón, különböző vallású emberek, különböző bálványokat imádnak. Lehet, hogy zsákjukban a hajófenéken voltak elhányva bálványaik. Míg jó időben ment a hajó, addig nem vették elő azokat, de mikor látják, hogy hiábavaló a tudományuk, mert még mindig dühöng a vihar, akkor előszedik bálványaikat és imádkoznak. Vallásuk azonban csak a derűs napokban elég. A napsütésben biztosak csak Istenük segítségével, a viharban reszketnek. Luther rámutat arra, hogy a természetes ész is tudja, hogy Isten meg tud minden bajból szabadítani és meg tud minden jót adni, de nem tudja azt, hogy ezt Isten akarja is. A hatalomban hisz, de az akaratban kétel-

kedik és ezért nem tud csendben lenni. Tudja, hogy Isten van, de nem tudja, hogy milyen, mert erre csak a Szent Lélek tud választ adni. A hajósok közül mindegyiknek van Istene, de egyiknek sincs bizonyos Istene.

Azt látják, hogy Jónás zsidó. Minden biztonnal meg is vetik érte, mert a pogányok épp úgy megvetették a zsidókat, mint a zsidók is a pogányokat. A bajban azonban alázatosan odafordulnak a zsidó Jónáshoz. A világ kigúnyolja a hívőt, de a bajban hozzámenekül. Malmivaara a „Szoros út“ című s Jónásról írt munkájában ezt írja: „Ne gúnyold a hívőt, mert még rászorulhatsz!”

Jönnek a kétségbeesett hajósok és Jónástól, az ő imádságától és Istenétől várnak segítséget. Mint eleven szemrehányás, mint szívet hasító kés áll Jónás elé a pogány hajósok várakozása. Most látja, mennyire kiesett hivatásából, mennyire méltatlanná vált arra, hogy ezt várják tőle.

Mondd, nem volt még soha életedben úgy, hogy egyszer rádöbbsentél arra: mit vár tőled a világ, miben látja papi szolgálatodat, milyen csodálatos isteni erőt tételez fel rólad és neked érezni kellett, hogy mindez hazugság: Én nem fordulhatok az én Istenemhez, mert az én Istenem haragja zúg itt! Mikor így ránk zuhan elhagyott hivatásunknak minden terhe, Isten követe az, mellyel rá akar ébreszteni az új engedelmességre.

De ez még mindig nem elég! Azt olvassuk, hogy mikor ott áll Jónás zavartan azok előtt, akik azt követelik tőle, hogy imádkozzék és ő nem tud, akkor sorsot vetnek. A pogányok világosan látják a bűn és büntetés szoros összefüggését és sorsot vetnek, hogy megtudják, ki és mi miatt van rajtuk e veszelem. Hogyan szeretne volna Jónás azt mondani; ne dobjátok a kockát, én majd mindent elmondok néktek; de nem tudott szólni! Biztos volt benne, hogy a kocka ráesik, de azért ott volt benne egy parányi gondolata annak is, hogy hátha kibujik a bajból. A sors Jónásra esik. Jónás a bűnös. Utolérik bűnei.

Ekkor jön a nagy nyilvános megszégyenülés. Be kell vallania, hogy miatta van rajtuk ez a nagy vihar. Érdekes, hogy Jónás töredezett mondataiból egy mondat sincs feljegyezve, csak annyit mond az ige, hogy „megtudták azok az emberek, hogy az Úr színe előtt fut, mivelhogy elbeszélé nékik“. Itt van a nyilvános megszégyenülés, a botrány. Isten még attól sem fél, hogy az övéit botrányba engedje bele csak azért, hogy akaratukat

megtörje és rákényszerítse őket az engedelmességre. Nem fél, hogy kára lesz belőle országának s hogy elveszíti hitét ezer hívő, mikor botrány következik be egy pap életében. Nem szívesen teszi. Én kényszerítem rá engedetlenségemmel Istent arra, hogy a botrányba is beleengedjen.

Ekkor azután körülvesznek a halál kötelei. Tudom, mint Jónás tudta, hogy ügyem veszett ügy. Az engedetlenség vége halál. Meg kell halnom. A hajósok túl szigorúnak találják Jónás öntételeit, de hiába minden erőlködés. Látják, hogy vagy mind elvesznek, vagy csak Jónás. Ekkor kidobják a prófétát a tengerbe. A prófétát sokszor kidobják onnan is, ahová Isten küldte, de onnan mindig kidobják, ahová nem Isten küldte. Ha kidobják onnan, ahová Isten küldte, az Úrért szenved, de ha onnan dobják ki, ahová nem az Úr küldte, akkor a maga engedetlenségéért.

Ezután jön a borzalmas halál: a tenger hullámaival, a hal feltátott szája és a sötétség.

Luther rámutat arra, hogy ennél a jelenetnél nem volna szabad arra gondolnunk, hogy mi történik később Jónással. Nem szabad engedni, hogy ennek a részletnek borzalma elhomályosodjék amiatt, hogy tudjuk, hogy később Jónás megszabadul. Jónás ugyanis semmit sem tud, csak azt tudja, hogy most meghal. És milyen halállal! Ebben a halálban nem a tenger, a hullám, a fuldoklás, a nagy hal feltátott szája a legborzalmasabb, hanem az Isten haragjának tudata. Jónás mikor beleesik a tengerbe, a halálba, akkor Isten haragjába esik bele. A halálban nem az a borzasztó, ami elmúlás, hanem az, ami azután következik. Ha Isten ölelő karja vár, akkor minden halál gyönyörűséges. Ha Isten haragjával kell találkoznom a halálban, akkor minden halál félelmetes.

A hal feltátja száját, éles fogai rámerednek és elnyeli Jónást. Ez az utolsó emberi-szem-láthatta mozzanat Jónás történetének első szakaszában. Az ítélet végrehajtatott. A büntetés nagysága mutatja az engedetlenség bűnének nagyságát. Aki nem akarja jó szívvel követni Isten parancsát, azt megtanítja Isten, hogy vagy engedelmeskedik, vagy elpusztul.

Hadd mondjam meg neked testvérem itt is, amit Luther mondott: Mondd hát gyorsan: Legyen meg a te akaratod! Minden más hiábavaló! Jónás vagy Ninivébe megy, vagy elpusztul. Ez reám is áll. Isten akarata vagy velem és általam, vagy rajtam keresztülgázolva, de mindenképen megtörténik.

Balgatag ember! Miért mennél a halálba és a pusztulásba, amikor Ninivébe is mehetnél! Hát rosszabb Ninive, mint az Isten haragja?! Hát nem borzasztó balgatagság inkább választani a pusztulást, mint az Istennek való engedelmességet?! Mondd hát gyorsan, mindig, újra meg újra, amikor szól Isten: Legyen meg a Te akaratod!

Én is akarom.

Jónás 1:4—2:11.

Feltátja száját a szörny és végbemegy Isten ítélete.

Ami azonban Isten haragjának látszik, az sokszor kegyelem. Talán majdnem azt kell mondanunk, hogy mindaddig, amíg „ama nagy nap“ el nem következik, addig Isten haragja mindig kegyelem. Mindenki, aki pedagógiával foglalkozik, tudja, hogy akkor kezdődik a reménytelenség, amikor már azt sem tartjuk érdeemesnek, hogy valakire haragudjunk. Így érti meg az ember, mit jelent a zsidókhöz írt levélben ez a mondat: *„Akit szeret az Úr, megdorgálja, megostoroz pedig mindent, akit fiává fogad.“* (12:6 v.) Csak a korcsokat nem bántja. Azok nevelhetetlenek.

Isten haragja utoléri Jónást is, de ebben a haragban is nem a bíró üldözi a bűnöst, hanem az atya kegyelmes szeretete keresi tékozló fiát. Nem tudja nézni, hogy a bűnös vesztébe rohanjon. Jónás nélkül nyugodtan utazhattak volna a hajósok. A világ mehet, — gyermekének azonban útjába áll Isten. Ez épen Isten kegyelme. Nem veti el, hanem utána nyul. Az lenne Isten haragja ha Jónás útja sikerülne, ha nem jönne vihar, ha nem esnék rá a kocka, ha nem dobnák be őt a tengerbe. A szorosra-fogás mindig kegyelem. Nem ítélet, hanem meglátogatási idő.

Isten engedi süllyedni Jónást — maga mondja: *„A hegyek alapjáig süllyedtem alá“* — de nem engedi megfúlni. Engedi, hogy elnyelje a szörny: *„Az Úr pedig nagy halat rendelt, hogy benyelje Jónást. És lőn Jónás a hálnak gyomrában három nap és három éjjel.“* — de nem engedi, hogy szétharapja. Milyen csodálatos Isten kereső szeretete! Mindig az utolsó pillanatban nyul le az után az ember után, akit meg akar menteni, de soha el nem késik!

A nagy hal, amelyet sok fordítás cethalnak fordít, Máté 12:40 szerint kétosz, azaz tengeri szörny. Nem valószínű, hogy cethal, mert az az északi tengerben él s nagyon ritkán jön le a La Manche csatornáig. Ezenkívül a torka is túl szoros ahhoz, hogy egy embert le tudjon nyelni. Általában inkább cápára gon-

dolnak, amelynek szájában közel 400 hatalmas fog van hat sorban, amelyeket le is tud fektetni és fel is tud egyenesíteni, mivel csak a bőrbe vannak beágyazva. Sokszor fordul elő a földközi tengerben is s rendkívül falánk. Az egyikben egyszer egy egész lovat találtak.

1758-ban egy angol hajóról egy jól úszó matróz beugrott a tengerbe, hogy megfürödjék. Hirtelen megtámadta egy cápa s félig már el is nyelte, amikor a kapitány ágyuval lövetett a cápára. A megijedt állat erre kiadta a matrózt, aki pár könnyű sebbel úszta meg a dolgot.

A tulajdonképeni csoda tehát nem az, hogy egy cápa elnyeli Jónást, hanem az, hogy három napig életben marad benne s azután sértetlenül kiadja őt a nagy hal. Erre a csodára különféle magyarázatok vannak. Vannak, akik tetszhalottnak mondják Jónás állapotát. Dächsel még azt is állítja, hogy a tetszhalott tud imádkozni. Vannak, akik úgy magyarázzák, hogy Jónás meghalt, de teste épségben maradt, harmadnapra feltámasztotta Isten s mindaz ami a második fejezetben történik, a feltámasztás pillanatában történik vele. Ez azonban inkább krisztusi hasonlat, mint igeszerű magyarázat. De mit törjük mi a fejünket a csoda magyarázatán?! A csoda nem magyarázható, mert akkor nem volna csoda. Nem is szorul tehát magyarázatra.

Jónás a nagy hal gyomrában érkezik a fordulóponthoz, Isten pedig a célhoz. Nézzük meg kicsit közelebbről azt a belső folyamatot, amely Jónásban végbement.

Isten egy kellemetlen embert küld hozzá: a kormányost. Ez az ember felkölti őt és egy kérdést tesz fel, meg egy parancsot ad neki. A kérdés ez: „*Mi lelt te nagy alvó?*“, a parancs pedig: „*Kelj fel, kiálts a te Istenedhez.*“ Jónás felkel, de sem a kérdésre nem tud válaszolni, sem a kérésnek és parancsnak nem tud eleget tenni. Nem tud szólni sem Istenhez, sem emberekhez semmit. A kormányos parancsára sem tud imádkozni, a vihar rettentésére sem, még a tengerbe dobás pillanatában sem, csak a nagy hal gyomrában.

Malmivaara, mikor erről az érthetetlennek látszó dologról ír, azt írja, hogy halott Istenhez könnyű imádkozni, de élőhöz nehéz. Könnyű imádkozni a hajósoknak a bálványokhoz, de nehéz Jónásnak az élő Istenhez. Nem lehet olyan Istenhez imádkozni, akitől menekülünk. Nincs bátorságunk eléje állani. Ha tudjuk is az imádságot, ha talán belénk is van rögződve, az ajkunkra

nem merjük venni. Ezért látszik a keresztyén ember sokszor pogányabbnak a pogánynál. A pogányok imádkoznak, Jónás pedig nem tud imádkozni.

Jónás ébredése belülről ott kezdődik, hogy ráébred arra, hogy nem tud imádkozni. Látnia kell, hogy imádságos életében valami nagy tragédia történt. Megszakadt a közössége Istennel. Olyan lett imádkozása, mint a süket telefon. A technika megvan, de áram nincs. Hiába tartja kezében a készüléket, nem hallatszik benne az áram bűgása, mert megszakadt az összeköttetés, süket az egész vonal.

Itt kezdődik rendszerint Isten elaludt szolgálainak ébredése. Rádöbbenek imádságos életem elsorvadására, amely világosan mutatja, hogy valahol letértem az engedelmesség útjáról. Ezért vannak bennem gátlások az imádkozásnál. Ha meg is vannak ajkamon a szavak, nem jön rá válasz felülről. Süket szó minden mondat az ajkamon s nem imádság többé. Mondd, nem döbben-tél még meg soha attól, hogy milyen néma gyermeke lettél Istennek?

Azután úgy folytatódik Jónás ébredése, hogy utoléri bünei és rákényszerül a vallástételre. A hajósoknak arra a kérdésére, hogy mi a foglalkozása, miféle népből való (1:8. v.) ezt feleli: „*Héber vagyok én és az Urat, az egek Istenét félem én, aki a tengert és a szárazt teremtette.*“ (1:9. v.) Bizonyoságot kénytelen tenni arról, hogy Isten népéhez tartozik. Nehéz az embernek Isten népéhez tartozónak vallani magát, mert Isten népe mindig lenézett nép. Péter is ezért tagadta meg. Jónás bevallja. Különösen nehéz magunkat Isten népéhez tartozónak vallani akkor, mikor mi magunkat már nem tartjuk méltónak arra, hogy odatartozzunk. S még nehezebb, mikor látjuk, hogy a világ jobban tudja, mint mi, hogy mi illik Isten népéhez. Itt is a pogányok rázzák fel Jónást, hogy imádkozzék. A világ ugyanis maga rendszerint nem cselekszi, de a keresztyén embertől mindig megkívánja, hogy Istennek tetsző élete legyen, s megbotránkozik, szemrehányást tesz és lenézi az olyan hívőt, aki méltatlan hitéhez.

Jónás kénytelen belátni, hogy hiába szökik Isten elől, hiába rejtegeti, hogy Isten szolgálatában állt, letörölhetetlen jellegként rajta van Isten bélyege. Hiába akar rangrejtve utazni. Nem lehet más, mint próféta.

Jónás belső ébredése során kénytelen a vallástételből a gyónásra áttérni. Már mindenki tudja, hogy Jónás a bűnös, önmaga

is, de még mindig nem meri megmondani. Pedig be kell vallania bűnét, mert máskülönben úgy jár, mint Dávid a 32. zsoltárban: „Míg elhallgatám, megavultak csontjaim a napestig való jajgatás miatt. Míg éjjel-nappal rámnehezedék kezed, életerőm el-lankadt, mintegy a nyár hevében.“ (3—4. v.) A vihar ezt bömböli: te vagy az az ember, a kocka rámeredt orcája ezt mutatja, a hajósok tekintete ezt mondja s lelkiismerete rámondja az áment, mégis milyen nehéz elmondania gyónását!

Isten segítségére siet a gyónni akarónak. Jónás kérdéseket kap. „Mit cselekedtél?“ Ezt kérdezik tőle. Ebben a kérdésben már benne van az az állítás, hogy valami olyat cselekedett Jónás, ami miatt van a hajón ez a büntetés. Hányszor tapasztalja ezt a gyónó ember, mikor kérdéseket kap attól, akinek beszélni akar! A kérdésekből az az érzés támad benne, hogy itt már úgyis tudják, miről van szó, neki csak hangosan el kell mondania. Így segíti Isten is Jónást abban, hogy el merje mondani gyónását. Gyónásában elbeszéli a hajósoknak, hogy ő az Úr színe előtt fut. De ez még csak história volna. A gyónásban tovább kell menni. Az a gyónás, amely csak bizonyos titkolt dolgok feltárása, de nem összetörettetés, nem gyónás. El kell jutnia bűnei felismerésére. El kell tudni mondani a tékozló fiúval: „Vétkeztem az ég ellen és te ellened.“ (Lukács 15:21.)

Jónás idáig is eljut. Ebben az állapotban nem lát más bűnt, csak a magáét. Minden hajósnak volt bizonyára bűne, ami miatt Isten rájuk bocsáthatta volna a vihart, de ő mindezt nem érzi. Nem látja a más bűnét, csak a magáét. Minden megszorított embernek, akit Isten fel akar ébreszteni, ez a döbbenetes látása: *az én nagy bűnöm*. Jónás Luther szerint abszolutiót ad minden hajósnak, pedig az ő bűnük is bizonyára megérdemelte volna a vihart. Csak magát érzi bűnösnek. „*Tudom, hogy én miattam van ez a nagy vihar rajtatok.*“

Nagy dolog ez, de még mindig nem elég. A bűnösnek el kell jutni az összetörettetésig. El kell jutnia a „pokol“-ba, mert olyan, mint a pokol az az állapot, mikor a bűnös úgy érzi, hogy számára nincs többé kegyelem, elveszett és elkárhozott.

Jónás idáig is eljut.

Gyónása világosan mutatja, hogy nem számít többé kegyelemre. Úgyét befejezettnek tekinti. Számára többé nincs irgalom, a halál az egyetlen jogos öröksége. A halálba akar menni. Maga nem tud a tengerbe ugorni. Másokkal hajtatja magán

vége az ítéletet. A kétségbeesett, reménytelen ember utolsó látása: a fedélzeten imádkozó pogányok és a kitért cápa-száj. Fent: az otthagyt élet, az elvesztett Isten, lent: a Seol, a pokol.

Isten engedi az utolsóig feszülni a hűrt. Engedi végigszenvedni a pokol minden borzalmát s csak akkor nyul le, hogy megmentse.

Jónás addig feltartóztathatatlanul zuhan a mélybe. Most egyszerre felfigyel. Azt hitte, hogy a nagy hal toroka a vég s most látja, hogy Isten belenyult az életébe. Nem a tengerbe zuhant, hanem az ő kezébe esett bele. Luther azt mondja, hogy Jónás a hal gyomrában elfelejt mindent: az embereket, akik a tengerbe vetették, önmagát is s csak azt látja, hogy mindazt, ami vele történt, Isten tette. *„Mélységbe vetettél engem — mondja Istennek — tenger közepébe, örvényeid és hajjaid mind átmentek rajtam!”*

A másik, amit világosan lát a hal sötét gyomrában, az, hogy Isten nem azért nyult bele az életébe, hogy elveszítse, hanem hogy megmentse. *„A hegyek alapjáig süllyedtem alá; bezáródtak a föld závárai felettem örökre! Mindazáltal kiemelted életemet a mulásból, óh Uram, Istenem!”*

Isten mentő kegyelmének megtapasztalása az emlékezés áradatát indítja el benne. *„Mikor elcsüggedt bennem az én lelkem, megemlékeztem az Úrról és bejutott az én könnyölgésem tehozzád, a te szentséged templomába.”* Emlékezik az elhagyott templomra, arra az időre, amikor még az Úrral volt s az Úr övele. Emlékezik az Úr sokszor megtapasztalt irgalmasságára. Luther szerint erről beszél a 9. vers: *„Akik hiú bálványokra ügyelnek, elhagyják boldogságukat.”* Luther így fordítja ezt a verset: *„... die lassen Barmherzigkeit fahren“* ... s rámutat arra, hogy a héber szöveg „az ő irgalmasságuk“-ról beszél, ami alatt azonban nem az emberek irgalmasságát kell érteni, hanem Istennek az emberek iránt megmutatott s az ember számára nélkülözhetetlen irgalmasságát, újtestamentomi nyelven szólva: „az ő Krisztusukat hagyják el.“ A finn bibliafordítás is így fordítja: *Akik hiú bálványokra ügyelnek, elhagyják a kegyelmet adójukat. Menge fordítása pedig így szól: „... verlassen den, bei welchem das Heil für sie liegt.“*

A legékesebb bizonyága azonban annak, hogy Jónás el kezd

emlékezni Isten irgalmasságára, hogy kicsúszik ajkán ilyen megszólítás: „*Oh Uram, Istenem!*” Milyen nagy dolog az, mikor valaki elhagyta Istent, s egyszerre megint leborul előtte és így meri megszólítani: Én Uram, Istenem! Gondoljunk Tamásra!

Így tanul meg újra imádkozni Jónás. Figyeljük meg, milyen sajátságosan fogalmaz: „*Nyomorúságomban az Úrhoz kiálték és meghallgata engem, a Seol torkából sikolték és meghallád az én szómat.*” A mondat első fele olyan, mint egy elbeszélés, a második fele azonban egyszerre imádságba lendül át. Ilyen csodálatosan kezdődik az új imádság. Magától, de ez a magától éppen a kegyelem.

A második fejezet Jónás síri éneke. Valószínű, hogy nem pontosan így mondotta el, hanem a megmentés után fogalmazta meg így, imádsága azonban így is érdekesen mutatja, mennyire benne él Jónás a zsoltárokból. A zsoltárok segítik újra imádkozni Jónást. Modersohn írja, hogy mindazok számára, akik imádságos életükben meglanyhultak, a zsoltárok könyve olyan, mint egy sínpár, amelyen Isten imádkozó szentjei jártak egykor. Milyen jó elakadt kocsinkat erre a sínpárra helyezni s ezen haladni!

Jónás imádsága kiáltás és sikoltás. „*Nyomorúságomban az Úrhoz kiálték . . . a Seol torkából sikolték.*”

Kiáltani nehéz, kétségbeesni könnyű. Így kiáltott a 130. zsoltár írója, mikor szabadulást keresett, Saul, mikor körülvette a damaskusi úton az Úr félelmetes fényességével, Luther, mikor nagy lelki harcát vívta, de mit sem tudnak erről a kiáltásról az önmaguk igazságában megelégedett kegyesek. Ők tudnak szép imádságokat, de nem tudnak imádkozni s ha tudnak is, legfeljebb beszélgetni tudnak, de nem ismerik a kétségbeesetteknek, a lábuk alatt mélységet érző embereknek halálsikoltását. Ezt a sikoltást semmiféle emberi nyomorúság sem tudja az emberből kisajtolni, csak a bűnök meglátása. Aki a bűneit meglátta, az tud, de nem is tud mást, csak sikoltani és kiáltani a szabadulásért.

Csak aki sikoltani tud, az tud himnuszt énekelni. Csak aki elveszítette Istent, tud ujjongani, mikor újra megtalálta. Jónás imádsága is ezért megy át egyre gyorsuló léptekkel a magasztalásba. Előbb csak bújkálnak a himnusz akkordjai. Ez szólal meg abban, hogy legnagyobb nyomorúságát nem abban látja, hogy egy hajóról a tengerbe dobták, hanem abban, hogy elvetetett Isten szemei elől. Menekült Isten elől és most búsul, hogy

nem láthatja Istent. „*Elvettetem a te szemeid elől!*“ De ez szólal meg egyetlen életvágtyában is. Nem az életet kéri vissza, sem a régi dicsőséget, csak az elveszített Istent: „*Vajha láthatnám még szentséged templomát!*“ Ez mutatja, hogy mégis mennyire szereti Istent.

Ez a magasztalás emelkedik elvi magasságokba, mikor a 9. versben Isten irgalmáról beszél. Ráébred a kegyelemre. Rájön, hogy „a kegyelem birodalmában nincs bűn oly nagy, hogy meg ne legyen bocsátható, de rajta kívül nincs cselekedet oly jó, élet oly szent, mely kárhozatos ne lenne.“ (Luther.) Azon az állásponton van, amit Jakab 2:13 mond: „*Dicsekedik az irgalmasság az ítélet ellen.*“ Luther így fordítja: trotzt, truccol, dacol az ítélet ellen. Hiába van körülvéve az ítélet jelével, a szíve tele van hálával. Még nem látja a szabadulást, de már dicséri Istent. Elfelejt, hogy hol van, csak dicsérni tudja Istent. Így énekelt Pál is a börtönben, s ismeri ezt a kegyelem feletti ujjongást Isten minden gyermeke.

Imádsága ezzel fejeződik be: „*De én hálaadó szóval áldozom néked; megadom amit fogadtam. Az Úré a szabadítás.*“ Érdeemes ezt a mondatot részleteiben is figyelembe venni. Így kezdi: *De én...* Nagy dolog, mikor Isten embere meri vállalni ezt a két szót: *De én!* Ezt nem merte eddig Jónás vállalni. Együtt hajózott a világgal s nem merte azt mondani: de én nem megyek Tarsisba, hanem Ninivébe. Nem merte vállalni Isten gyermekei szent küldetésének gyalázatát. Most pedig azt mondja, hogy ha mások hiú bálványokra ügyelnek is, de én másképpen csinállok. Ez a Józsue szent daca: mások választhatnak maguknak más Istent, „*én azonban és az én házam az Úrnak szolgálunk.*“ (Józsue 24:15.) Ha mindenki elhagyna, veled maradok én. Jónás vállalja Isten gyermekeinek ezt a külön utakon való járását, ezt a néha egészen borzalmasan ránknehezű magányt. Míg ezrével mosolyognak az emberek a széles úton, addig nekem járnom kell a keskeny ösvényen egyedül. Szakadékok, gonosz emberek szándéka leselkedik rám, de én mégsem megyek a tömeggel a veszedelemre.

Így folytatódik az utolsó mondata Jónás imádságának: „*De én hálaadó szóval áldozom néked; megadom amit fogadtam.*“ A bajból kimentett világ szintén hálálkodik, de nem hálás és a baj elmúltával elfelejt, hogy ígéretét. Isten gyermeke nem hálálkodik, hanem hálás. Jónás fogadalmat tesz, de arról egy árva

szó sincs feljegyezve, hogy mi ez a fogadalom. Én azt hiszem, ebben a rövid mondatban van Jónás fogadalma: Én is akarom. Megyek Ninivébe. Nem azért teszi Jónás ezt az ígéretet, hogy segítséget kapjon, hanem azért, mert hite szerint már segítséget kapott. Még semmit sem lát a segítségből, még kénytelen azt mondani: *az Úré a szabadítás*“, de tudja, hogy akié a szabadítás, az meg fogja szabadítani őt. Ez a Jónás új engedelmessége.

A lelki élet megmentése után jön a testi megmentés. A szél és tenger Isten parancsára nem engedte, hogy elmeneküljön, a nagy hal nem engedte, hogy elvesszen s most kiveté Jónást a szárazra, hogy Ninivébe mehessen. Aki felébredt, vállalja az ébresztést.

Jónás története így kezdődik: az Úr szava szólt Jónáshoz. Jónás így felelt rá: nem akarom. Isten rákiáltott: akarom! Jónásnak nagyon kemény, nehéz leckén keresztül meg kellett tanulnia, hogy erre nem lehet mást mondani, mint: én is akarom. Nehéz volt idáig az út. Hát érdemes volt ezt a kerülőt megtenni? Érdemes volt saját lelkiismeretével megalkudva elgyalogolni Joppéba, ott hatalmas pénzt fizetni a hajójegyért, azután borzalmas lelki gyötrődésen keresztül menni, belemenni a halál gyomrába, hogy azután megint odatérjen vissza, ahonnan kiindult és mégis csak elvégezze azt a munkát, amit nem akart végezni? Hát érdemes volt ezt végigcsinálni?! Ugyanaz a gondolat ez, ami a tékozló fiúnál is felmerül: Hát érdemes volt atyja szívét így megtaposni, mindent elpocsékolni és azután visszajönni megtépázva, rongyosan és folytatni mindent ott, ahol abbahagyta?!

Ezektől a kerülő utaktól akar Isten mentő szeretete megkímélni minket. Azért íratta le Jónás történetét is, hogy megmondja: Ember! Nem érdemes ellenállni. Kár az erőért, a pénzért. Ha Isten azt akarja, hogy elmenj Ninivébe, akkor neked oda kell menned. Hát nem jobb most menni?! Miért még más irányba? Miért engeded, hogy Isten kemény pálcával kergessen vissza? Szomorú emlékekkel lesz csak tele a szíved. Kár a kerülő útért!

Nemcsak neked rossz. Istennek is rossz. A mentő munka olyan nehéz s olyan idegölő, mint egy halálos beteg operációja.

Isten útja is nehéz addig, amíg elmondhatja: „*És szóla az Úr a halnak, és kiveté Jónást a szárazra.*“ Ilyen nehéz a pap felébredése. Ilyen nehéz az én felébredésem is.

Az ébresztő prédikátor.

Jónás 3:1—4.

Jónás a sötétségben és mélységben megtanulja az engedelmességet. Az ébredés ellen lázadó prófétából ébresztő prédikátor lesz.

Miben jelentkezik ez a változás?

1. Oda megy, ahová Isten küldi.

Nem tartja természetesnek, hogy megtérése után minden további nélkül Ninivébe menjen. Parancsra vár s csak akkor indul, amikor másodszor is küldi Isten.

Luther a 3. rész 1. verséhez a következő magyarázatot fűzi: „Ez azért íratott meg, hogy megtanuljunk, mennyire nem szabad semmit sem vállalni Isten igéje és parancsa nélkül. Mert Istennek első parancsa Jónás engedetlensége által hatálytalanná vált. Ezért, ha Isten nem adott volna új parancsot, Jónás nem tudta volna, hogy meg kell-e tennie. Sőt, úgy történt volna vele, mint Izrael gyermekeivel, akik először nem akartak harcolni Isten parancsára, azután azonban maguktól akartak és vereséget szenvedtek.“

Luther a IV. Mózes 14. fejezetében és az V. Mózes 1/41. verssel kezdődő szakaszban elmondottakra gondol, mikor erre a példára hivatkozik. A Jordán folyó partján áll meg a nép. Jönnek a kémek és jelentik, hogy tejjel-mézzel folyó ország Kánaán, de óriások laknak benne, reménytelen a harc ellenök. A nép zugolódik, hogy minek jöttek ki Egyiptomból. Isten azt a parancsolatot adja, hogy menjenek, de ők meggyávulnak és nem merik vállalni a harc kockázatát. Mózes beszédére a nép jobb belátásra jut és akkor hajlandó volna már harcolni. Nem várja azonban be Isten második parancsát, a maga akarata alapján Isten nélkül tervez s vereséget szenved. „Ezért — így folytatja Luther — semmitérő és teljességgel helytelen, amit az emberek a maguk választása és szabad akarata alapján Isten parancsa és igéje nélkül terveznek... Különben, ha Isten parancsa nélkül futkároznak, vagy pedig nem Isten igéjét prédi-

kálják, csak kárt csinálnak.“ Idézi Jeremiás 23:21-et is: „*Nem küldöttem e prófétákat, de ők futottak, nem szólottam nekik, mégis prófétáltak.*“

Aki nem tartja szem előtt, hogy csak oda szabad mennie, ahová Isten küldi, két hibába esik bele: vagy a tétlenség, vagy a túlságos elfoglaltság bűnébe.

A tétlenség bűnébe rendszerint úgy esik bele, hogy körülhatárolja magának, mi az, ami rá tartozik. A saját reszortját maga állapítja meg, természetesen úgy, hogy minél kényelmesebben tudja elvégezni. Ami ezen felül van, ott elkezd a jellegzetes hivatalnok-életstílust, az akta-tolást. Mindnyájunknak van szomorú tapasztalatunk arról, mi ez. Van egy ügy, csak ember nincs, akire tartozik. Kering szegény ügyirat szobáról-szobára anélkül, hogy elintéznék, mert nem talál emberre, akire tartozik. Így esik bele a lelkipásztor is a tétlenség bűnébe. Nem azt jelenti ez, hogy nem végez szolgálatot. Lehet, hogy szorgalmas is a saját maga kijelölt munkaterületén belül, de ezen felül már mindjárt jön: nem énrám tartozik, nem az én dolgom, én nem árthatom belé magam.

A másik veszedelem a túlságos elfoglaltság bűne. Ahogy vannak kutyák, amelyek mindent maguk alá akarnak kaparni, úgy vannak ilyen papok is. Nem kell mindjárt azt mondani, hogy ezek dicsőséget keresnek. Az én tapasztalatom az, hogy nem mindig lehet azzal vádolni őket, hogy hiúságból csinálják, amit csinálnak. Sokszor igen tiszteletreméltó felelősségérzés dolgozik bennök. Vallják, hogy az én paróchiám az egész világ. Ezzel azután egyrészt magukat gyötrik agyon, másrészt nehezzé teszik sok szolgatársuk helyzetét, túlbuzgalmukkal sokszor ellenszenvesse válnak, valójában pedig nem sokat érő munkát végeznek, mert mindent elnagyolnak, munkájuk üzem, melyben nincs benne a Szent Lélek munkája.

De honnan tudom, hogy hová küld az Úr?

Isten sokszor a külső körülmények alakulásával mutatja meg, hová küld. Pál is ezt írja I. Kor. 16:9-ben: „*Nagy kapu nyílt meg előttem.*“ Pál úgy látta, hogy azon be kell mennie még akkor is, ha így kell folytatni a mondatot: „*az ellenség is sok.*“ A kinyílt kapu tehát nem jelenti azt, hogy aki belép rajta, azt ölelő karok és segítő készség várja okvetlen.

A valóságban mégis azt kell mondanunk, hogy akik csak ebből akarják kiolvasni Isten küldő akaratát, azok sokszor jut-

nak tévútra. Csak állandóan Istennel élők értik meg Isten akaratát. Azoknak sem könnyű. Isten ugyanis nem mindig oda küld, ahová szeretnék menni. Ezt világosan mutatja Jónás története is. A vágyaim sokszor keresztezik Isten küldő akaratát. Bibliai példák igazolják, hogy akiket Isten elküld valahová, azok rendszerint húzódoznak. Gondoljunk Mózesre, Gedeonra, vagy Pál apostolra. Mind rugódoztak küldetésük ellen. Tehát Isten küldő akaratát legtöbbször ellenkezik vágyaimmal. Azok között az ellenkezések között, amelyek küldő akaratával szemben az emberben dolgoznak, igen sokszor döntőbbek az illető ember számára a szolgálatra való képtelenségével kapcsolatos érzések, mint azok a nehézségek, melyek előtte állanak. Nem attól riadnak vissza, hogy a szolgálat sok kellemetlenséget jelent, hanem attól, hogy alkalmatlannak tartják magukat a szolgálatra. Minden próféta mást szeretne küldeni maga helyett, mert mást jobbnak tart. Nem azért, hogy kibújjék, mint Jónás, hanem azért, mert úgy érzi, hogy Isten ügyének tesz szolgálatot, ha nem ő kontárkodik. Ezeket a vágyakat azonban Isten mindig félretolja. Ő azt küldi, akit akar és akit küld, azt alkalmassá teszi. Ezért nincs jogom azt mondani, hogy valamilyen szolgálatra alkalmatlan vagyok, ha Isten engem szemel ki arra.

Azután Jónással kapcsolatban rá kell mutatni arra is, hogy nem mindig oda küld Isten, ahol látszólag alkalmak kínálkoznak. Jónás Joppében hajót talál. Mennyi bátorítás ez számára: No látod, Isten is azt akarja, hogy menj Spanyolországba. Látod, itt a hajó, mintha Isten rendelte volna ide. Van még hely is rajta. Erre jegyet vált és elmegy. Elfelejtí, hogy nemcsak Isten ad elénk nyitott ajtókat, hanem a Sátán is. A baj az, hogy azokon az ajtókon, amelyeket a Sátán nyit előttünk, nagy sietéssel sietünk be, de Isten ajtóin vonakodunk belépni és kifogásokat találunk.

Nem építhetünk tehát másra, mint ami Róma 8 : 14-ben van megírva: „*Akiket Isten Lelke vezérel, azok Istennek fiai.*” Ebből az is következik, hogy akik Istennek fiai, azokat Isten Lelke vezérli, még szemeivel is tanácsolja. Nem véletlen az, amint olvassuk a Cselekedetek könyvében. Pál elkészíti úttervét, de a Lélek megakadályozza. Pál mindig beljebb akar menni Kis-Ázsiába, az ottlévő gyülekezeteket akarja meglátogatni, Isten Lelke azonban kikényszeríti a tengerpartra, míg csak meg nem érkezik Troásba és világossá nem lesz előtte, hogy át kell mennie

Európába. Magától erre gondolni sem mert volna. Mindenki, aki életét Isten rendelkezésére bocsátotta és minden egyéni terv nélkül oda tud állani Isten elé minden nap, mondván: „*Szólj, mert hallja a te szolgád!*“ (I. Sámuel 3 : 10.), annak Isten mindig megmondja, hogy hová küldi.

2. Akkor megy, amikor Isten küldi.

Nem mindig küld ugyanis Isten. Nemcsak a munkaterületre vonatkozóan kell tehát Isten parancsára várni, hanem a munkába való állásra is. Isten sokszor megvárja, hogy megérjék a helyzet és alkalmassá váljék a munkás. Ezért csinál a türelmetlen ember, aki hamarabb akarja elvégezni a munkát, mint ahogyan Isten parancsolja, mindig kárt. Jézus az aratás képét használja ezzel kapcsolatban. Gondoljunk a konkolyról szóló példázatra. Ott is vannak munkások, akik nem tudják nézni, hogy a konkoly együtt nőjön a búzával és dolgozni akarnak. Ki akarják tépni a konkolyt, de az Úr megtiltja, hadd nőjön együtt a búzával az aratásig! Akkor azután majd megparancsolja, hogy kössék külön kévékbe a konkolyt és külön a búzát. Ha Isten nem látja még érettnek a helyzetet s mi mégis túlbuzgalomból belefogunk a munkába, ne csodálkozzunk, ha jönnek a kudarcok.

De nemcsak a kellő időt kell megvárnunk, hanem azt is, hogy a munkás alkalmassá váljék. Itt is az a helyzet, hogy ha Jónás azonnal megmentetése után elindult volna, hogy Ninivében végezze a munkát, kérdés, kellő érettséggel tudta volna-e elvégezni. Most megkapja az indulási parancsot.

3. Azt mondja, amit Isten üzen.

A 2. vers így szól: „*Kelj fel, menj Ninivébe, a nagy városba és hirdesd néki azt a beszédet, amit én parancsolok néked.*“ Isten üzenete tehát parancsolat.

Luther ezzel a verssel kapcsolatban ezt írja: „A hivatal és a hivatal beszéde Isten parancsában kell, hogy benne legyen. Csak így van rendben és hoz gyümölcsöt. Engedd, hogy hadd mondjam meg ezt a két dolgot neked, akinek prédikálnod kell s ezt jegyezd meg jól, ez reád és arra a népre is érvényes, amelyet tanítasz. Péter is így foglalta össze ezt a két dolgot: „*Ha valaki szól, mintegy Isten igéit szólja; ha valaki szolgál, mintegy azzal az erővel szolgáljon, amelyet Isten ád; hogy mindenben dicsőítsék a Jézus Krisztus által, akinek dicsőség és hatalom örökkön örökké. Ámen.*“ (I. Pét. 4 : 11.) Tehát nemcsak a munkaterületet s a munkást adja Isten, hanem az üzenetet is

ő adja. Luther azt látja, hogy akinek prédikálni kell, annak ezt a két dolgot kell megjegyezni: Csak azt a munkát végezhetem, amit Isten ad és csak azt mondhatom, amit Isten parancsol.

Nem könnyű dolog megtalálni, hogy mit üzen a Lélek a gyülekezetnek, de ki kell tusakodni. Csak az igehirdetésre tér-dükön készülő lelkészek tudják megtalálni. Csak imádságban lehet kitusakodni. Segítségemre lehet sok más, de a lényegét nem mondja meg nekem semmi kommentár, sem a „Lelkipásztor“-ban megjelent prédikáció. Hirnökök vagyunk csupán, akik kötött szöveggel dolgozunk. Jaj annak, aki ahhoz hozzátesz, vagy abból elvesz valamit!

4. Amit mond, az bizonyágtétel.

Nem tudomány és nem szónoklat. Az ébresztő prédikátor nem tudós, szónok, vagy költő, nem filozófus, rétor, vagy poéta, hanem prédikátor. Jónás egyszerűen elmondja élete történetét. Csak így lehet „jel“. Jézus is így gondolja Lukács 11, 30 szerint.

Jónás nem végzett teológiát, — a prófétai iskola nem volt tudományos intézet — de kijárta Isten iskoláját. Bármilyen fontos is, hogy kellő teológiai fundamentumunk legyen, mégis nem a tanulmány tesz alkalmassá az ébresztésre, hanem Isten iskolája, nem a „kiművelt fő“, hanem a hívő lélek. Malmivaara a Jónásról szóló könyvében elmondja, hogy mi mindent tanult Jónás a nagy hal gyomrában elhelyezett „teológiai fakultáson“. Tanult bibliaismeretet. Megtanulta, hogy Isten igéje csak engedelmesség által érthető meg. Tanult egyháztörténetet. Megtanulta, hogy az egyháztörténet a szentek szenvedéseinek története és Isten csodáinak tárháza. Tanult dogmatikát. A második fejezet hálaéneke nem más, mint egy csodálatos személyes dogmatika. Tanult gyakorlati teológiát és végül, mikor új engedelmességet fogadott, letette a papi esküt.

Modersohn is végigmegy ezen a gondolatsorozaton és ebben foglalja össze mondanivalóját: Jónás nem Hochschule-ba járt, hanem Tiefschule-ba. Ebben az iskolában tanulta megismerni önmagát és Istent. Megtapasztalta a bűn hatalmát úgy, mint életében még soha, de megtapasztalta Isten kegyelmét is úgy, ahogyan eddig még nem. Végigment az Isten haragjától való félelem rettentésén, a pokol minden borzalmán és végigment a kegyelmet talált ember minden boldog újjongásán. A halálból átment az életbe.

Óh hogy tud most már beszélni arról: Bűnös ember ne járj azon az úton, amelyen jársz, mert Istennel szembetalálkozol és akkor jaj néked, mint nekem is! Hogyan tudott beszélni arról: Ember! Kegyelmes az Isten! Ne játssz a hosszútűrésével, térj meg hozzá, mert Ő csodálatos, szabadító Isten! Ezt én így tapasztaltam meg a magam életében is.

Azt mondja Modersohn: Mit tud az a pap a bűnről és Isten kegyelméről, aki nem ment mindezen keresztül?! Lehet, hogy jelesen kollokvált és kitüntetéssel szigorlatozott s teológiai élelátással tudja megmondani, hogy az ókortól kezdve melyik tudósnek milyen volt a teológiai álláspontja; még kritikát is tud gyakorolni felettük, de mikor megnyilatkozik, megérzi róla a remegőszívű ember, hogy itt egy tudós beszél és nem az, akinek mindez szívügye. Ne értsen senki se félre! Lelkész sosem tanulhat elég teológiát. Mindig gyanakodva nézek azokra a „gyakorló lelkészekre“, akiknek nem kell a teológiai tudomány. Milyen sáfára Isten titkainak az, aki nem szeret töprengeni Isten titkain! Csak azt ne felejtsük el, hogy semmiféle tudomány sem pótolhatja a hitet.

Csodálatos belső érzéke van minden igehallgató gyülekezetnek ahhoz, hogy megérezze, mennyire van az ember maga az igehirdetés mögött. Nem kell a lelkipásztornak okvetlenül magáról beszélnie, nem kell elmondania szökése történetét és Istenhez való csodálatos megtérését, de amit mond és ahogy mondja, abban és amögött ott kell lenni az átélt dolgok minden borzalmának és gyönyörűségének. Ez a kiáradó erő ad munkánknak személyi valutát. Enélkül nincs ébresztő igehirdetés. Ilyenre van Ninivének szüksége s ezt várja a világ is.

5. Igehirdetésének teológiai tartalma a törvény és az evangélium hirdetése.

Az első fejezet 2. verse szerint Ninive gonoszsága felhatott az égbe. Modersohn azt írja, hogy ha Ábel kiontott vére és Sodoma bűne is az égre kiáltott, micsoda lárma szállhat az ég felé egy világvárosból! — Bizonyos, hogy Isten haragszik Ninivére. Jónás ezt a törvényt, Isten haragját és ítéletét, hirdeti a ninivebelieknek. Hatása mutatja, hogy elítéli a bűnt személyválogatás nélkül. Nem tesz különbséget király és utcaseprő között. Személyválogatás nélkül ítél. Bűn és bűn kérdésében sem csinál válogatást. Bűnnek hirdeti mindazt, ami nem hitből van. Van bátorsága, hogy bűnnek mondja azt, amit az emberek nem

mindig mondanak annak. Mondhatnánk azt is, hogy a törvény ébredése az, ami létrejön Ninivében.

Jónás igehirdetésében azonban van evangélium is. Az evangélium szava kevésbé csendül ki, de nem mindig azon fordul meg az igehirdetés teológiai tartalma, hogy a betűkben lerögzített mondatokban milyen a teológiai tartalom, hanem azon is, hogy annak hatása miben jelentkezik. Ha csak a törvényt hirdette volna Jónás, akkor nem lett volna ébredés, csak pánik. Az emberek menekültek volna a halálba. Az a tény, hogy ébredés támadt, mutatja, hogy az igehirdetés nem kétségbeesést, hanem Isten szerint való szomorúságot okozott.

Az evangélikus igehirdetés többet hirdet evangéliumot, mint törvényt. Úgy érezzük, azt kell hirdetnünk, hogy Isten úgy szereti ezt a világot, hogy a kegyelmét kínálja. Ezzel kell oda-szeretnünk Istenhez az embereket. Azonban, akik ebben látják egyedüli jellegzetes tulajdonságát az evangélikus igehirdetésnek és a törvényt, a bűnök ostromozásának, Isten haragja hirdetésének minden formáját áttolják a kálvinista igehirdetés síkjára, azok nem olvasták Luther prédikációit. Luther sokszor beszél Isten haragjáról. Mindig beszél a hit által való megigazulásról, de határozottan beszél Isten haragjáról is, amiről ma kevésbé merünk beszélni. Különbözik sem lehet a kettőt oly egyszerűen szétválasztani, mert Isten törvénye mindig evangélium és Isten evangéliuma mindig törvény is.

Én nem tudom, ki mint van velem, de világosan látom, hogy a kettőre a személyes életemben is mindig szükségem van. Ezt a kettőt Isten mindig alkalmazza csendes óráimban. Mikor el-kényelmesedem és természetesnek tartom Isten kegyelmét, akkor jönnek igék, amelyek megrettentenek, mikor pedig összetörve állok előtte és alkalmatlannak látom magam és jobban kívánnám a halált, ha az nem volna még borzasztóbb, akkor mindig megszólal ez a csendes szó: „*Ne félj, mert megváltottalak, neveden hívtalak téged, enyém vagy!*” (Ezsaiás 43. 1.) Meg vagyok arról győződve, hogy amire nekem van szükségem, arra van szüksége a templomban ülőnek is. Ninivének is olyan prédikációra volt szüksége, mint Jónásé, azért alkalmas Jónás erre a szolgálatra.

* * *

Eddig inkább tartalmi szempontból néztük Jónás igehirdetését, most nézzük meg azt formai oldaláról is. Hogyan prédikál Jónás, mint ébresztő prédikátor?

1. Rettenthetetlenül.

„Még negyven nap és elpusztul Ninive“, mondja. Minden kertelés nélkül, határozottan jelenti ki Isten haragját. Pedig valószínűleg voltak Ninivében is derék emberek — nem volt ott mindenki olyan istentelen, gonosz ember — Jónás mégsem tesz különbséget. Nem azt mondja, hogy a bűnösök mind elpusztulnak, a megtérők pedig megmaradnak. Határozottan és rettenthetetlenül hirdeti mindenkinek Isten ítéletét, mert abban a meggyőződésben van, hogy nincs egy ember sem, aki meg ne érdemelné a pusztulást.

Azután nem csendesen suttogja ezt a titkot. A 4. versben azt olvassuk: „És kezde Jónás bemenni a városba egy napi járóra és kiálta.“ Gondoljuk el, mi történnék, ha Budapesten valaki bemenne a városba és végigkiáltaná az utcákon: még negyven nap és elpusztul Budapest! A következő pillanatban lefűlelnék s — a legjobb esetben — mint bolondot becsuknák. Azt gondoljuk, hogy Jónás nem tette ki ennek magát? Ott is voltak közbiztonsági intézkedések s ott sem igen engedték, hogy valaki pánikot keltsen. Mondhatta volna csendben, titkolózva, mint a rémhírtérjesztők: Engem Isten küldött ezzel az üzenettel: még negyven nap és elpusztul a város. Mentsétek meg lelkeiteket, térjete meg! Adjátok ezt tovább másoknak is. Sejt-rendszerrel behálózhatta volna az egész várost. Ez is prédikáció lett volna, de gyáva prédikáció. Jónás nem tanácskozik testtel és vérrel, hanem az Úr parancsára hirdeti az ítéletet. Hogy azután mi lesz, az nem az ő dolga, hanem Istené. Ha Istennek az az akarata, hogy vértanú-halált kell halnia, akkor ez így van jól, de ha Isten meg akarja tartani, akkor nem tud neki ártani senki.

Gondoljunk arra, hogyan nyirbálja meg igehirdetésünket a mindenféle szempontokra való figyelem! Ezt nem szabad mondanom, mert akkor megharagusznak a gazdák, ezt megint nem mondhatom el, mert akkor megsértődik az intelligencia és elvadul a templomtól. Szeretnénk minél simábbá tenni igehirdetésünket, holott Isten emberének rettenthetetlenül kell hirdetni Isten üzenetét; azt, amit Isten parancsol. Bizonytalanul fújjuk a trombitát. Sokszor nem is azért, mintha attól félnénk, hogy sérteni fogja a hallgatóság fülét, hanem azért, mert nem tudjuk a dallamot. Ha biztosak volnánk a dallamban, akkor lenne bátorságunk is tele tüdővel fújni.

2. Világosan prédikál.

Prédikációjából egy mondat maradt fenn: „Még negyven nap és elpusztul Ninive!” Luther szerint ez valószínűleg csak a témája igehirdetésének. „Kétségkívül nemcsak ezeket a szavakat mondta, hanem le kellett festenie, hogy miért jön Istennek ez a haragja rájuk és milyen gonoszság van a városban és hogyan legyen kegyes az ember és ami még hozzá tartozik. Ugyanúgy, ahogyan az ember szokta tenni, hogy egy prédikációt röviden egy summában foglal össze és ezt mondja: A bűnről prédikált, a miséről prédikált.”

Számomra az igehirdetés egyik lényeges értékmérője az, hogy egy mondatban el tudom-e mondani az igehirdetést. Tudom, hogy ennek megvan az a veszedelme, hogy csorbát szenved az igeszerűsége a prédikációnak, mégis azt kell mondanom, hogy nekünk, akiket Isten határozott megbizatással küldött, nem szabad lemondanunk arról, hogy tematikus prédikáció és igeszerűség összeegyeztethető. Nem is mi egyeztetjük. Aki azt mondja, amit Isten üzen, ott felsőbb hatalom végzi el ezt az egyeztetést.

3. Egészen egyszerűen prédikál.

Nincs benne semmi cicoma, sem filozófia, tudományának semmi fitogtatása. Egyszerűen és világosan hirdeti Isten akaratát.

Sokszor azt gondoljuk, hogy az egyszerű igehirdetés nem vonz eléggé s azért igyekszünk megmutatni, hogy jártasak vagyunk a modern irodalomban, ismerjük a legmodernebb teológiai álláspontokat, újságolvasó emberek vagyunk, tájékozottak a napi politikában. Mindenféle tudománnyal telerakjuk igehirdetésünket, holott egyszerűen és világosan csak az Isten akaratát kellene hirdetnünk.

Mikor ezekre az előadásokra készültem, sok mindent olvastam össze. A régiak közül két könyv ragadta meg figyelmemet: Lutheré és Malmivaaráé. Mindkettő csak az egyszerű igét prédikálja. Malmivaara munkája félszázados, Lutheré pedig négy-százados. Micsoda távolság! És mégis mintha mind a kettőt ma írták volna. Luther prédikációit ma is el lehetne ugyanúgy mondani és nem érezné senki rajta az ú. n. múzeumi port. Néha elővesz az ember egy közelmúltból való prédikációt és mégis az az érzése, hogy nagyon régen mondták el. Higgyétek el, hogy az ige az egyetlen korszerű tartalom mindig, mert az ige mindig modern, mint a kenyér. Kenyeret evett sokezer esztendővel

ezelőtt is az ember, eszik a mai ember is és enni fog százezer esztendő múlva is. Sok mindent evett a régi római császár, amit ma undorral toina el magától minden ember, de a kenyerét ma is megennők. Az a kenyér, amit Jónás ad, az az, amire éhes mindig a világ.

4. Személyes munkát végez akkor is, amikor prédikál.

Igehirdetésében bizonytal több a személyes mint a tömegmunka. Ha munkája nyomán tömeg-ébredés támad is, bizonyára aki a tömegben hallgatja, az is úgy érzi, hogy itt személy szerint óróla van szó.

Nehezen lehet ezt konkrét szavakban lerögzíteni. Hányszor olvastunk már olyan könyvet, amely sok ezer példányban jelent meg és mégis úgy éreztük, hogy az a könyv éppen nekünk szól, éppen a mi számunkra íratott meg. Vagy hallgattunk egy igehirdetést. Körülöttünk százak, esetleg ezrek ültek és egyszerre úgy éreztük, hogy eltűnik mindenki körülöttünk, nincs más a templomban, csak az igehirdető és én és énrólam van szó. Nem kipredikálás ez. Sokkal szentebb dolog. Azok, akik így hirdetik az ígét, nem is tudják, hogy rólam van szó, mert az élő Isten beszél rajtuk keresztül. Így lesz a tömegnek szóló igehirdetés a cura pastoralis személyes munkájává.

5. Fáradhatatlanul végzi szolgálatát.

Óriási városba kerül, de nem riad vissza a város nagyságától. A negyedik vers szerint még csak kezd bemenni a városba.

Hányszor vagyunk úgy, hogy elénk áll egy feladat, amit túl nagynek látunk! Nem érdemes belefogni — gondoljuk —, mert nem lehet megoldani. Olyan ez, mint mikor az ember arról beszél, hogy minden iszákost úgy sem tudok megmenteni, hát nem érdemes absztinens munkát végezni; minden vadrózsát úgy sem tudok beoltani, hát nem érdemes azzal bibelődni, hogy a vadócba nemeset oltsak, mert azzal a pár szál rózsával, ami így fog nyílani, úgy sem lesz szebb a föld. Hányszor vagyunk így, mikor nagy feladat előtt állunk! Ölbe tesszük a kezünket és azt mondjuk: kár a fáradságért. Mi lett volna, ha Jónás is így gondolkodott volna: Mit tudok én nyújtani, egy idegen, lenézett külföldi zsidó, ezeknek a művelt, kifinomult gondolkodású nini-vebelieknek! Úgy sem fognak rám hallgatni, nem érdemes egy tapodtat sem menni. Pedig a munka eredménye már nem ránk tartozik. Ránk csak az tartozik, hogy végezzük a munkát mindaddig, amíg Isten parancsolja. Ha nem szabad elkezdni addig,

amíg a nagy startnál Isten riasztó pisztolya meg nem szólal, nincs is jogom abbahagyni addig, amíg Isten ezt nem parancsolja, még ha a fáradtságtól a szemem sem bírom nyitva tartani, vagy a tollat sem bírom már fogni, vagy ha rekedtre beszéltem is már magam, akkor sem. Isten mindig kellő időben hagyatja abba a munkát. Isten engedi, hogy az övéi pihenhessenek, de van úgyis, hogy engedi, hogy az övéi elégjenek. Jaj annak, akit Isten el akar égetni, azonban ő oltogatja a gyertyáját, hogy tovább tartson, de jaj annak is, aki gyújtogatja gyertyáját akkor, amikor Isten kioltotta azt egyidőre! Mindig feltétlenül Isten rendelkezésére kell állanunk.

6. *Telve van igehirdetése a sürgetés levegőjével.*

„Még negyven nap és elpusztul Ninive!” Ez nem olyan egyszerű üzenet, mintha azt mondaná, hogy negyven nap múlva vendég érkezik. Ez riasztó sürgetés. Tudom, hogy sokan kifogásolják, ha valaki úgy prédikál, hogy még ma meg kell térni, de akik ezt kifogásolják, azok nem tanulmányozták még át eléggé a biblia prédikációit. A biblia tele van a sürgetés levegőjével. Isten emberei úgy érezték, hogy azok az idők, amelyben éltek, kegyelmi idők. És mikor az ember úgy látja, hogy az idő kegyelmi idő, akkor meri vállalni a terminus kockázatát is. Mikor az idő bizonytalan — és mikor nem az —, amikor az idő kegyelem — és mikor nem az —, mikor világosan látjuk, hogy ma mindig könnyebb megtérni, mint holnap, akkor nem lehet csodálkozni azon, hogy Isten emberei sietősnek érzik a megtérést.

Így áll előttünk Jónás, az ébresztő prédikátor. Leülünk melléje mi, mai prédikátorok és csendben ráhelyezzük magunkat, igehirdetésünk munkáját erre a mérlegre. Úgy érzem, hogy könnyűnek találtatunk.

A világ is akarja.

Jónás 3:5—10.

Jónás ébresztő munkája emberileg reménytelen vállalkozás, mégis bekövetkezik az ébredés. Krisztus szerint örök időkre szóló példaszerű ébredés, mint ahogy azt Máté 12, 41-ben olvasuk: *„Ninive férfiai az ítéletkor együtt támadnak majd fel ezzel a nemzetséggel és kárhozzatják ezt: mivelhogy ők megtértek a Jónás prédikálására.”* Luther is azt mondja, hogy egyetlen apostol, vagy próféta, még maga Krisztus sem tett egyetlen prédikációjával ilyen nagy dolgot, mint Jónás.

Nézzük meg közelebbről ezt az ébredést.

1. Az ébredés első jellemvonása az, hogy kis akcióra nagy reakció támad. Egy ismeretlen ember jön a városba, csoda nem történik s az emberek mégis — egyedül az igére — megtérnek. Az ige konkrét üzenetét egészen konkrétül hiszik.

Az ébredésnél mindig így van, ezért megmagyarázhatatlan az, hogy hol és miért van ébredés. Emberi tényezőkből nem lehet megmagyarázni. Az ébredésen mindig csodálkoznak. Legjobban rendszerint az csodálkozik, akin keresztül Isten az ébredést végrehajtotta. Egészen érthetetlen előtte. Nem talál rá más magyarázatot, mint azt, hogy Isten műve ez.

2. Az ébredésnél ez a reakció mindig általános. Az ige ugyan sohasem tér vissza üresen, mindig van reakciója, ha más nem, az, hogy megkeményedik a hitetlen ember szíve, a normális gyülekezeti életben azonban ez a reakció részleges. Az ébredésnél az történik, ami Ninivében, általános lesz a hatás. Ninivében sem hallja mindenki Jónás igehirdetését, mégsem tudja senki kivonni magát alóla. A reakció olyan általános, hogy még az állatokra is kihat az ébredés.

Az állatoknak a bűnbánatba való bevonása egészen jellegzetesen ázsiai szokás. Az a meggyőződésük, hogy amiképen az emberrel együtt élő állat az ember bűnei miatt való közös szenvedést kénytelen hordozni, éppenúgy az állat szenvedése is közreműködhet az isteni harag kiengesztelésében. Az ember és

az állat tehát biológiai egységben él. Az egyik bűne kihat a másik sorsára is, az egyik engesztelő érdeme a másikra is. Ha van is ebben valami a babonáságból, a mélyén mégis ott van az az igazság, hogy a teremtett világ az ember bűne miatt hiábavalóság alá vettetett és az emberrel együtt a halál szolgátságából való szabadulás után sóhajtozik.

3. Ez az általános reakció nemcsak vízszintes, hanem függőleges síkban is jelentkezik. A legkülönbözőbb társadalmi rétegek mozdulnak meg. A király és a legfelsőbb osztály is megtér, pedig a fejedelmek nem szeretik az ostorozó prédikációkat. A legbűnbánóbb és leghívőbb a király, pedig pogány, mégis jobban tudja, hogy mit kell cselekednie, mint sok keresztyén pap. Tudja, hogy mindenkinek meg kell tértie s azt is tudja, hogy miből. Két dologból: a gonosz útról és kezének erőszakosságából. Modersohn úgy magyarázza, hogy a gonosz út az örökölt bűn, a kéz erőszakossága pedig a saját cselekedetbeli bűn. Nekünk is ebből kell megtérnünk. Gonosz útunkon megtorpanva, arccal Isten felé fordulva visszafelé kell indulnunk és kezünk erőszakosságából az alázatos engedelmesség útjára kell tértünk.

Ninive királya nemcsak azt tudja, hogy miből kell megtérni, hanem azt is, hogy mikor keil megtérni. Azt parancsolja, hogy ember és állat most, azonnal tartson bűnbánatot és térjen meg. Pedig ez a király nem is hallja közvetlenül Jónás prédikációját, csak másodkézből veszi.

4. Az ébredési mozgalom — mint Ninivében is — mindig bűnbánati jellegű. Nem az erkölcsi idealizmus alapján áll. Mindig a bűnök megismerésével kezdődik.

A ninivebeliek sem gondolnak arra és nem töprengenek azon, hogy miért lennének éppen ők a legbűnösebbek és a legátkozottabbak minden más, e világon levő város között. Luther mikor erről beszél, azt mondja: „Milyen keményen állt ellen Sodoma és Gomora Lótnak; milyen szorosán fogta a népet Fáraó Mózes és Áron ellen; mennyire megkeményedett volt Jeruzsálem Krisztussal és az apostolokkal szemben; hogyan dühöngött Róma a keresztyének ellen! Mennyire dacolnak a fejedelmek és a püspökök az evangélium ellen! Bizony az egész világ csupa gonosztevő és ördög a ninivebeliekhez képest és ők csupa angyalok a világhoz képest!”

Ennek a bűnbánatnak külső jelei is vannak. Első jele a zsákba öltözés és a bőjt. Érdekes, hogy ezt sem Isten, sem Jónás

nem követeli. Nem parancs, hogy tartsanak böjtöt, ez csak gyümölcsse belső lelki magatartásuknak. Magától jön a bűnbánók-nál az, hogy nem érdekli őket a világ hiúsága. Még az életfenn-tartás legelemibb dolgai is háttérbe szorulnak a lélek nagy kér-dései mellett. Luther írja: „A félnék szív és az alázatos lelki- ismeret bizony ostoba dolgokat is csinál, hogy bebizonyítsa vele, milyen komolyan veszi a dolgát. Ezért öltözteti gyászruhába és koplaltatja az állatokat. Ha lehetséges lenne, a követ és a fát is kényszerítené arra, hogy vele szomorkodjék és minden terem-tményt, hogy vele sírjon s mégis úgy gondolná, hogy ez mind nem elég. Mert az kibeszélhetetlen és megfoghatatlan, hogy milyen komoly dolog egy igazi bűnbánó szív.“

5. Az ébredési mozgalom nem áll meg a bűnbánatnál. Az ébredési mozgalom, mindig bűnrendező mozgalom. Ez azt jelenti, hogy nem elégszik meg a megrettent szív azzal, hogy bocsánatot kér Istentől és elfogadja a kegyelmet s ezzel minden el van intézve. Nem tud megelégedni azzal, hogy Isten megbocsátotta bűnét. Nem azt jelenti ez, hogy nem hisz a bocsánatban. Tudja, hogy bűne megbocsáttatott, de nyugalma nincs és azt nem tudja addig megtalálni, míg el nem rendezi emberekkel is a bűneit. Nem tud minden bűnt elrendezni, de amit el tudna, az mázsás súlyként nehezedik rá, ha nem rendezi el. Ezért kell elrendeznie. Ezért van az, hogy mikor ébredés támad valahol, megindul a régi szemétdombok feltárása. A holt cselekedetek nyomasztó teherként nehezednek reánk, megelevenednek és elégtételt köve-telnek.

Ez az az út, amelyen Zákeus is elment visszaadni a megcsalt emberek pénzét. Az Úr ezt mondta Zákeus házára: „*Ma lett üdvössége ennek a háznak.*“ (Lukács 19, 9.) Ha Isten a Zákeus rablóbarlangjára azt mondta, hogy üdvössége lett, akkor ez a kérdés meg van oldva. Zákeus mégis úgy érzi, hogy nincs a kérdés elintézve, ezért megy el házról házra visszavinni az el-lopott holmit. Micsoda rettenetesen nehéz út ez, de ő végig járja, nem azért, hogy üdvössége *legyen* a háznak, hanem azért, mert üdvössége *lett* házának!

Ninivében is ez történt. Hogy hogyan, az nincs leírva. Olyan utak ezek, amelyekről nem szoktak az emberek egymásnak beszélni. Itt is csak ennyi van feljegyezve róla: „*És látá Isten az ő cselekedeteiket, hogy megtértek az ő gonosz útjokról.*“

6. Az ébredési mozgalom bármennyire is erkölcsi síkon mo-

zog, mégis hitbeli mozgalom. Kívülről nem látunk mást, mint erkölcsi megújodást, gyökere azonban mindig hitbeli. Az ötödik vers szerint „*A niniveiek pedig hívének Istenben*“. Nem Istennek, hanem Istenben. Egészen más Istennek hinni, mint Istenben. Luther rámutat arra, hogy az igében nincs arról szó, hogy a ninivebeliek körülmetélkedtek volna, vagy a zsidók szokásait elfogadták volna, csak az a dicséretük, hogy hittek Isten igéjének s megtértek. Ez nagy botránkozás a zsidóknak. Luther szerint a ninivebeliek a hit által való megigazulás alapján állanak. Az bizonyos, hogy a ninivebeliek azzal kezdik megtérésüket, hogy hisznek és ennek gyümölcseképpen jelentkezik a bűnrendezési mozgalom.

7. Az ébredési mozgalom mindig a reménység mozgalmá is. Lehetne a kétségbeesés is, hiszen rettentő az, mikor utolérnek bűneink. A hit azonban mindig reménység. Nagy dolog a ninivebeliek bűnbánata, de még nagyobb a niniveiek hite.

A király ezeket mondja a népnek: „*Ki tudja? talán visszatér és megengesztelődik az Isten és elfordul haragjának búsulásától és nem veszünk el!*“ Ez úgy látszik, mintha kételkedés volna, pedig nem az, mert ha az volna, nem csinálná azt, amit csinál. Luther szerint ebben a versben az igazi bűnbánó szív félelemmel és rettegéssel harcol a kétségbeeséssel a király szívében. Még nem győzött egészen a hit, ezért beszél úgy, mintha bizonytalan volna, de már nem tud győzni a kétségbeesés, azért cselekszik úgy, mint aki hitében a nem látott dolgok reménységét biztosra veszi.

* * *

Isten azzal felel a niniveiek ébredésére, hogy megmászítja elhatározását. „*És látá Isten az ő cselekedeteiket, hogy megtértek az ő gonosz útjukról: és megbáná az Isten azt a gonoszt, amelyről mondá, hogy végrehajtja rajtok és nem hajtá végre.*“ Luther gúnyosan kihegyezett kérdésnek tartja ezzel kapcsolatban az Isten változhatatlanságának a felvetését. Míg emberek vagyunk, nem tudunk másképen beszélni, csak emberien és ezért vagyunk kénytelenek Istenről is emberi kifejezésekkel beszélni.

Tudomásom szerint két értelemben fordul elő a bibliában, hogy Isten valamit megbán. Az özönvíz előtt van a jólismert indokolása az özönvíznek: „*Megbáná azért az Úr, hogy teremtette az embert a földön és bánkódék az ő szívében. És monda az Úr: Eltörlöm az embert, akit teremtettem, a földnek színéről.*“

(I. Mózes 6 : 6—7.) Ez az első bánata Istennek. Megrendítő volt, mikor először állottam szemben ezzel az igével. Mit jelenthetett az a szent Istennek, mikor azt kellett éreznie, hogy minden jó volt, amit megteremtett, az utolsó fűszál is; semmit nem bánt meg, hogy teremtett, de hogy embert teremtett erre a földre, azt megbánta. Nem bánta meg a farkas, a róka, a csúszó-mászó **féreg**ek teremtését, de az ember teremtését megbánta. És én ebben a csalódásban, ami Isten szívét érte, bűnös vagyok. Én is részese vagyok annak, hogy Isten ezt a keserű mondatot elmondotta. Ez Isten első bánata.

Jónás könyvében találkozunk újra azzal, hogy Isten megbánt valamit: „...és megbáná Isten azt a gonoszt, amelyről mondá, hogy végrehajtja rajtok és nem hajtá végre“ Mind a két bánat mögött milyen nagy szeretet van Isten szívében! Miért bánta meg, hogy teremtett embert? Mert nagyon szereti az embert. Ha nem szeretné olyan nagyon, akkor nem is bánkódnék miatta. Miért bánja meg, hogy el akarta pusztítani Ninivét? Mert szereti az embert, bűnei és nyomorúságai dacára is szereti kijózaníthatatlanul. A szívét kellene kitépnie, ha meg akarná tagadni szeretetét, még ha olyan gonoszak is az emberek, mint a ninivebeliek. Megszidja őket, megfenyegeti, de boldogan nézi, mikor gyászruhába öltöznek, s nem kell nekik sem ital, sem étel, csak eggyel vannak elfoglalva: a bűneikkel. Járják a bűnrendezés útját. Isten gyönyörködve nézi őket és megbánja azt, hogy el akarta pusztítani őket.

Hát nem borzasztó az, hogy én, az ember, Isten első bánatát erősítgetem mindig, ahelyett, hogy ezt a második boldog megbánását tudnám erősíteni a szívében? Pedig más volna a hivatásom. Luther azt mondja: „Nagy kegyelem az, ha Isten egy embert ad egy országba az Ő igéjével. Érette az egész országban nemcsak megbocsátja a bűnöket és engedetlenségeket, hanem meg is segíti s túlaradó jótéteménnyel árasztja el. Hát még mi mindent nem tenne s engedne oda, ahol több, mint egy istenes ember van!“ Megint visszajutottunk oda, hogy: egy ember! Egy pap, én magam, odaállhatok a gyülekezet kapujába, amely felé jön, mint rettentő tengeri szörny, mint egy tank, Isten haragja és én, a nyomorult, engedetlen, Isten ellen lázadó, összetört, de engedelmeskedni újra megtanult ember oda tudok állani és fel tudom tartóztatni Isten haragját és meg tudom másítani Isten kimondott ítéletét, amelynél pedig fellebbezés ki van zárva!

A 3. fejezet 3. versében ezt olvassuk: „*Ninive pedig nagy városa vala Istennek.*” Ninive, amelynek gonoszsága felhatolt az égig, az Isten nagy városa lett. Pedig — mondja Luther — nem volt benne zsidó istentisztelet, nem volt benne temploma Istennek és prófétái sem voltak és mégis nagy városa lett Istennek.

Mikor az ember végigolvassa Ninive ébredését, ránehezedik a kérdés: miért ne lehetne Isten nagy városa az én gyülekezetem is? Ha Ninivét Isten fel tudta ébreszteni Jónás által, miért nincs ébredés az én munkám nyomán? Isten nem akarja? Nem merem rámondani az igent, mert érzem, hogy Isten mennyire szorongat egem azért, hogy álljak be az ébredés munkájába és végezzem azt a munkát, amit Jónás végzett. Hát akkor miért nincs ébredés? Azért, mert ébreszteni csak felébredt ember tud. Aki maga is alszik, hogy tudná az felébreszteni a másik alvót! Velem van valami baj, nem a gyülekezettel s nem Istennel és nem az igével. Mert ez a négy tényező kell az ébredéshez: Isten, az Ő igéje, az igehirdető és a gyülekezet. Istennel nincs baj, ő akarja, igéje élő és ható és nem tér vissza üresen, hiszen másoknál látom, hogy milyen reakció támad hirdetése nyomán. A gyülekezetben szintén nem lehet olyan akadály, amelyet az ige nem tudna legyőzni, hiszen itt van élő példaként Ninive. Így hát nincs más mód, nekem kell megváltoznom, nekem kell megtérnem, ha azt akarom, hogy gyülekezetem megtérjen. Nekem kell felébrednem, ha azt akarom, hogy ébreszteni tudjak. Nekem kell a bűnemet meglátnom elsősorban, ha azt akarom, hogy a gyülekezetem ráébredjen bűneire. Nekem kell megindulnom előbb, ha azt akarom, hogy gyülekezetemben meginduljon a szent népvándorlás a bűnök rendezésére. Ezt világosan látom. Nem vádként mondom. Ha vád, engem is ér. Az a meggyőződésem, hogy ahol nincs ébredés, ott a pap a bűnös és ahol van ébredés, ott Istené minden dicsőség. Ha egyszer engedem, hogy Isten rajtam is elvégezze nagy munkáját, ha Jónásként új engedelmességgel tudok odaállani a magam gyülekezetének kapujába és hirdetni a parancsot, akkor az ébredés nem maradhat el. Az Úr megígérte, hogy igéje nem tér vissza üresen. Ninivében sem tért vissza, most sem térhet vissza üresen.

Megint nem akarom.

Jónás 4:1–9.

Ez a részlet nagyobb talány Jónás könyvében, mint a nagy hal históriája.

A negyvenedik nap vége felé közeledik és nem pusztul el Ninive. Kicsúszik a Sátán hálójából, ezért a Sátán dühében Jónás ellen támad. Amikor a Sátán elveszti hatalmát az emberen, azzal akarja kárpótolni magát, hogy kísértésekkel teszi keserűvé az életét. A kezdő keresztyént nem engedi Isten kísérteni, ezért olyan boldog a keresztyénség kezdő időszaka. A növekedő keresztyént azonban Isten nem hagyja kísértés nélkül, mert az szükséges a növekedéshez. Ezért oly keserves sokszor a keresztyén élet. A Sátánnak van mibe fogódznia nálunk. Az Isten mellett való döntés ugyanis nem történhetik egyszersmindenkorra. Jónás a halban új engedelmességet fogadott, s döntött Isten mellett, de ez nem pótolhatta azt, hogy minden nap újra döntsön mellette. Egyik napon nem döntött újra Isten mellett s akkor megindult a veszedelem.

Nincs más magyarázat erre a fejezetre. Aki a Sátán valóságát nem fogadja el, semmiféle bűvészkedéssel sem tudja megmagyarázni ezt a szakaszt.

A Sátán új menekülésre akarja rábírní Jónást. Azzal kezdi, hogy felbosszantja. Ha nagy öröm van a mennyben egy bűnös megtérésén, vajon milyen nagy öröm lehetett egy nagy város megtérésén! Öröm a mennyben és bosszankodás a földön. Borzalmas ellentét! Jónás bosszankodik. Szeszélyes, lehangolt s a 8-ik vers szerint türelmetlen is. Mikor a tikkasztó keleti szél jön és az elhervadt levelek között rásüt a nap és ő elbágyad, akkor kívánja a halált, mondván: „*Jobb halnom, mint élnem!*” Hát mi történt vele? Bagatell dolog. Elhervadt egy növény. Hogy hozhatja ki Jónást a sodrából az, hogy egy növény, amelynek árnyékában pihent, elhervad? Csodálkozunk ezen és nem vesszük észre, hogy minket is milyen kicsi dolgok kihoznak a sodrunkból, ha nem vagyunk Istennel.

Jónás nem csak bosszankodik, hanem tele van haraggal is. Haragját cselekedetei is mutatják. Olvassuk a negyedik és ötödik verset: „Az Úr pedig mondá: Avagy méltán haragszol-é? Majd kiméne Jónás a városból és üle a város keleti része felől és csinála ott magának hajlékot és üle azalatt az árnyékban, amig megláthatná, mi lészen a városból?” Isten kérdezi, ő pedig nem felel. Haragot tart Istennel. Fumigálja. Egyszerűen ott hagyja, mint egy illetlen gyerek. Nézzük a 9-ik verset: „És monda az Isten Jónásnak: Avagy méltán haragszol-é a tök miatt? És monda: Méltán haragszom, mind halálíg!” Isten még egyszer felteszi a kérdést. Úgy felel, mint egy durcás gyerek. Haragszik Istenre és milyen utálatosan! A nemrég még alázatos ember most azt hiszi, hogy megszabhatja Istennek, mit illik tenni. Isten követe sokszor gondolja azt, hogy Isten köteles őérette valamit tenni. Sablonokat szab Isten elé s ha nem azok szerint cselekszik, fel van háborodva.

Jónás azonban nemcsak Istenre haragszik, hanem Ninivére is. Nem akar elpusztulni Ninive. „... Jónás kiméne a városból és üle a város keleti része felől és csinála ott magának hajlékot és üle azalatt az árnyékban, amig megláthatná, mi lészen a városból.” Egy pásztor, aki dühös az eltévedt bárányra, mert hazajött. Elképzелhetetlen helyzet. A pásztor lehet dühös a bárányra, amely eltévedt, kiöntheti rajta dühét, mikor megtalálja, de hogy egy pásztor haragudjék eltévedt bárányára azért, mert hazajött, ezt nehéz elképzelni. A papok még az elképzелhetetlen dolgokat is meg tudják cselekedni.

Félreáll a munkából. Ninive gyászba öltözve, éhezve, böjtölve, bűneinek rendezési útján járva, csodálatos nagy ébredésben kezd tudatára ébredni annak, hogy Isten megkegyelmezett neki. Elmúlik a negyven nap és nincsen végük. Fenn a mennyben boldog öröm, Ninivében Istent dicsérő halleluja, Jónás pedig mindezt kívülről nézi nagy lelki önzésével és úgy gondolja, hogy jobb lett volna Tarsisba menni, úgy sincs értelme itt a munkának. Megint azt kell mondanunk, hogy érthetetlen előttünk Jónás viselkedése. Ha Ninivében visszautasították volna igehirdetését, megverték és kikergették volna, mint ahogy Pállal bántak, s akkor ő sebeit tapogatva, kívülről nézné a várost, amely nem ismerte meg meglátogatásának idejét és akkor csüggedne el, ezt meg tudnánk érteni, de mikor Isten ilyen nagy ébredést ad munkája nyomán és ő elcsügged és félreáll, ez

érthetetlen előttünk. Borzalmas, hogy a Sátán hová tudja elsodorni Isten emberét!

A munkából félreálló ember mindig magával foglalkozik. Jónás is. Mikor az ember magával foglalkozik, akkor mindig régi dolgokon rágódik. Jónás is ezt mondja: „*Avagy nem ez vala-é az én mondtásom, mikor még az én hazámban valék? Azért siettem, hogy Tarsisba futnék, mert tudtam, hogy te irgalmas és kegyelmes Isten vagy, nagy türelmű és nagy irgalmasságú és a gonosz miatt is bánkódó.*” Régen el van intézve első menekülésének útja. Ő megbánta keservesen, Isten megbocsátotta és újra munkába állította. Mégis visszatér reá és azon rágódik, hogy nem volt-e igaza akkor, mikor nem akart engedelmeskedni. Isten hosszútűrésére és irgalmasságára fogja menekülése okát. Tehát nem ismeri el bűnét, hanem igazolni akarja magát Isten előtt.

Az Istent elhagyó ember visszacseni az oltárról bűneit. Jónás az Isten elől való menekülés tarsisi bűnét odatette az oltárra egyszer, Isten azt elfogadta, eltörölte. Most visszacseni. Ez az, amiről II. Péter 2 : 22-ben ezt olvassuk: „*Az eb visszatért a saját okadására és a megmosódott disznó a sárnak fertőjébe.*” Hány ember cseni így vissza az oltárról odatett bűneit! Hányszor csentem vissza én is bűneimet az oltárról! Egy mámoros pillanatban, amikor a Szent Lélek meggyújtotta szívem, odatettem az oltárra s azután, mikor kialudt a szent tűz, csendben visszafordultam és visszaloptam.

Jónás Ninivén kívül gyermekes játékokat játszik. Mikor Ninivében ezer dolga volna, ő akkor Ninivén kívül szórakozik. Egy növény hirtelen növekedésén szemlélődik és örvendezik. Nincs ebben semmi kifogásolni való, csak az a baj, hogy elfelejti, hogy mindennek rendelt ideje van. A prédikátor könyve szerint a nevetésnek és a sírásnak is rendelt ideje van és a szórakozásnak és a munkának is. Nem bűn a szórakozás, csak akkor, ha a munka helyett végzem, de a munka is bűn, ha akkor végzem, mikor nem azt kellene csinálnom. Dächsel írja: Ha egy leány örvendezik kanári-madarának, egészen rendben van, de ha édesanyja halálos ágya mellett annak adja egészen oda magát és azzal tölti egészen idejét, ez már nemcsak gyermekes, hanem annál rosszabb. Már pedig Jónás ezt csinálja. Nem lehet botanizálni akkor, amikor Ninivében várja az ébredés.

* * *

Felmerül bennünk a kérdés: hogy történhetett meg ez? Hogy formálódhatott át Jónás az ébredés ellenségévé azok után, amiken keresztül ment? Mi lehet az oka Jónás viselkedésének?

Vannak, akik hiúsággal magyarázzák. Isten gyermekei sem mentesek a hiúságtól. Mihelyt eltávolodnak Krisztustól, azonnal magukat kezdik dicsőíteni. Itt is látszólag Isten ügyét, valójában önmagát szolgálja Jónás. Úgy érzi, ha Ninive nem pusztul el, akkor Isten igazmondásán is csorba esik ugyan, de az ő próféciája sem válik valóra. Hát akkor inkább vesszen Ninive, csak neki legyen igaza! Pedig téved. A niniveiek szemében nem csaló Jónás, hanem megmentő. A niniveiek szemében annál inkább nő a dicsősége, minél inkább látják, hogy Isten nem pusztítja el Ninivét. De ő mindezt nem látja.

Sokkal nagyobb a valószínűsége azonban annak, hogy a hiúsága mellett nagyobb oka is van Jónás zuhanásának. Ez az, hogy Jónásban faji gátlás dolgozik. Meggyőződése szerint Istenhez csak a zsidóságon keresztül vezet az út. Aki Isten kegyelmében akar részesülni, az vegye először magára Mózes törvényét s legyen előbb zsidó. Luther azt írja, hogy nagy csoda az, hogy Jónást a zsidók nem üldözték vagy gyilkolták meg azért, hogy Ninivében a pogányoknak prédikált s Ninivét Isten városának nevezte, mert a zsidók számára elhordozhatatlan az a gondolat, hogy egy nép Isten népévé legyen Mózes törvénye nélkül. Mi ez más, mint rettentő sérelem a törvényen és szégyen Izrael népe számára! Ő legyen az első, aki a zsidóságot fölöslegessé tegye, és azt hirdesse, hogy a zsidóság nélkül is lehet üdvözülni?! Nem! Ezt nem vállalja Jónás.

Később is jelentkezik ez a gondolat. Milyen nehéz volt Jézus tanítványainak is megérteni Jézus pártatlan szigorúságát népe engedetlenségével szemben s szeretetét és irgalmát a pogányok iránt! Még az újtestamentum is tele van zsidó-irígységgel, az üdv féltésével, hát még az ótestamentum!

Az, hogy az üdvösség Izraelt elhagyja és átmenjen a pogányokhoz, Jónás számára borzalmasabb, mint a halál. Mózes és Illés is inkább meghal, semhogy lássa népe pusztulását. A főoka tehát annak, hogy Jónás szembefordul az ébredéssel és kiáll az ébredés munkájából, a faji szűkkeblűség.

Ilyen szűkkeblűség talán nem vezet minket, de felekezeti, egyesületi, mozgalmi szűkkeblűség sokszor. Hány ember állt már elkeseredve és elcsüggedve félre az ébredés munkájából azért,

mert úgy látta, hogy abból a munkából nem az ő általa képviselt tábornak, nem az ő mozgalmának vagy klikkjének van előnye és hogy, jaj!, Isten másüvé is mer ébredést adni, nemcsak az ő és társai munkájára, kik az üdv és ébredési munka egyedárusítóinak tekintették eddig magukat! Nagyon vigyázzunk, hogy ugyanez a szűkkeblűség ugyanoda ne sodorjon bennünket, mint ahová Jónást sodorta!

* * *

Mikor ilyen őszintén megmondjuk Jónásról véleményünket, akkor Jónás mentségére is el kell egyet-mást mondanunk.

Jónás haragszik Istenre, illetlenül viselkedik vele szemben, de Jónás imádkozik. „*Könyörge azért az Úrhoz.*“ (4, 2. v.) Jónás elmondja haragját, de imádságát is. Mi mikor haragszunk, akkor rendszerint abbahagyjuk az imádkozást.

Jónás nagyon őszinte. Elmondja mind azt, amit gondol és nyíltan kifejezésre juttatja azt, ami a szívében van. Dächsel ezt írja: Mi lenne, ha mi is ilyen őszintén mondanánk el gondolatainkat Isten dolgairól!

Mihelyt ezt elgondoljuk, mindjárt megszűnünk olyan keményen pálcát törni Jónás felett. Luther még abban a tényben is, hogy Jónás inkább meg akar halni, mint élni, meglévő hitének parányi szikráját látja: hisz abban, hogy Istennel tudna meghalni.

Mindezek dacára ki ne látná, hogy az ébredés sodrából kiállott ember milyen fájdalom önmagának, milyen fájdalom Istennek, előző munkaterületének és milyen vesztesége az egész ébredésre váró világnak! Pedig ez az eset állandóan visszatér. Minden ébredési mozgalomban találkozunk ilyen félreállott életekkel, akik megkeseredve vonulnak félre, pedig nagy dolgokat tudott rajtuk keresztül végezni Isten. Pál is milyen szomorúan írja: „*Démás engem elhagyott.*“ (II. Tim. 4, 10.) Egy ember, aki kiállt az ébredés sorából. Ha végignézek azon a pár évtizeden, amióta az Úr szolgálatában állok és végignézek a barátaimon, akikkel együtt harcoltunk harcokat, akikkel együtt ültünk a konferenciákon, megjelenik előttem kigyúlt szemük, piros arcuk, hallom a szavukat, hogyan tesznek bizonyosságot a Krisztusról, akit megtaláltak és hogyan akarják evangélizálni egy nemzedék alatt az egész világot. És hová lettek? Mennyi tűnt el közülük az élet nagy süllyesztőjében! Ha néha-néha találkozom velük egy poros paróchián, amint megkeseredve húzzák az igát, látom, hogy nincs

bennük a régi tűzből már semmi, a látásokat régen elfelejtették, engedetlenek lettek a mennyei látással szemben. Elsikkadt emberek Isten munkás-gárdájából. Úgy összeszorul ilyenkor a szívem. Mindig arra kell gondolnom, mit jelentett volna egyházunk számára, ha azok, akikkel együtt indultam el, akiknek a keze megfogta a kezem, mind kéz-kézbe járnánk és nem dült volna ki senki! Most mennyi rokkant harcosa van Istennek, aki megkeseredve, mindenkire haragudva, mindenből kiábrándulva tengeti életét és egy vágya van csak: becsülettel meghalni mielőbb.

Könyörögjünk azért, hogy azok, akiket Isten belevetett egy evangélizáció sodrába és ott megpróbálta megfojtani bennük az óembert és kihozni az új embert, ne jussanak a Jónás sorsára, ne álljanak félre és ne csüggedjenek el s különösképen is ne gondolják, hogy nekik van igazuk, ha így viselkednek. Jónás ugyanis szentül meg volt győződve, hogy ez a félreálló duzzogás az egyetlen, helyes, igaz és jogos magatartás.

Isten azt akarja, hogyminden ember üdvözljön.

Jónás 4:1–11.

Mennyi mindenféle úton akarja Isten munkálni az ember üdvösségét! Sohasem dolgozik sablonokkal. Ahány ember, annyiféleképp próbál közelíteni hozzá. A régi Jónást vasvesszővel kergeti, hogy térjen meg, Ninivét igéjével keresi, az új Jónást szeretetével próbálja meghódítani. Jónás könyvében a legnagyobb csoda talán éppen ez: Istennek a ninivei ébredésből kiállott Jónás iránti nagy szeretete.

Milyen csodálatos Isten türelme! A legkevesebb, amit mi cselekedtünk volna, meglátva az ébredés munkását, Jónást, megkeseredve, irigykedve, a leghetetlenebb lelki állapotban, tétlenségben a város szélén ülni egy felnövekvő növény árnyékában, hogy végigmértük és megráztuk volna és azt mondtuk volna neki: Mars Ninivébe! Mit keresel itt? Isten azonban nem kergeti Jónást Ninivébe. Istennek nem kell a kényszer-engedelmesség. Nem az akaratunkat akarja, hanem a szívünket és ez több, mint az akarat. (Példabeszédek 23, 26.)

A türelmes Isten még csak rendre sem utasítja Jónást, pedig milyen lehetetlenül viselkedik! Azt meri arrogálni magának, hogy ne feleljen, mikor Isten kérdezi őt. Mer haragot tartani Istennel és mikor felel is Istennek, olyan szemtelen, pökhendi módon felel (4. 9. v.), hogy az embernek viszketni kezd a tenyere. Isten pedig, akiről az van megírva, hogy féltőn szerető Isten, akiről az Írás azt mondja, hogy dicsőségét nem adja másnak, nem szerez magának elégtételt, pedig ott helyben menten elpusztíthatta volna teljes joggal Jónást. Milyen csodálatos ez a türelem, ez a hátrahúzó, elnéző, elégtételt magának nem szerző szeretet!

Csodálkozom ezen, de jobban csodálkozom azon, hogy Isten, aki ilyen türelmes Jónáshoz, engem még nem pusztított el, hanem még megtúr a szolgálatában, tud szeretni. Nincs Isten igéjén megélesztett lelkiismerete annak, aki még sohasem érezte,

hogy teljességgel méltatlan Isten titkainak sáfárságára. Embercsinálta mérlegen méri meg magát az a pap, aki meg van elégedve önmagával. Milyen megrendítően nagy dolog Isten türelme az ő Jónásaihoz!

Isten nem kergeti vissza Jónást Ninivébe, még csak rendre sem utasítja, elégtételt sem vesz magának, hanem tárgyal vele. Isten kezd el tárgyalni Jónással, aki nem volt hajlandó az Istenrel tárgyalni. Rá akarja bírni őt arra, hogy belássa: nincs igaza. „Az Úr pedig mondá: Avagy méltán haragszol-é?” (4. v.) és a 9-ik versben megismétli a kérdést: „Avagy méltán haragszol-e a tők miatt?” Az első kérdés a Ninive miatti haragjának igazságtalanságát, a második a tők miatti haragjának igazságtalanságát akarja beláttatni. Milyen reménytelen próbálkozás egy szeszélyes, ingerült embernek más belátásra és helytelenségének beismerésére való rábírnai akarása! Teljesen eredménytelen itt is. Isten egészen megalázza magát ebben a munkában. Igazolni akarja magát és eljárásának helyességét Jónás előtt. A két legutolsó vers ugyanis nem más, mint Istennek Jónás előtt való igazolni akarása.

Isten tanítgatja Jónást. Mennyi szeretet van benne még az ilyen keményfejű ember iránt is, mint Jónás! Gondoljunk arra, hogy minket is hogyan tanít Isten, hogyan próbál leereszkedni hozzánk! Előveszi a kérdést, amit nem tudunk megérteni, mert nem akarunk és elmondja sokszor egy- és ugyanazt. Nincs az a pedagógus, aki bele nem fáradt volna abba a pedagógiai munkába, amellyel Istennek kell az ő Jónásait nevelgetni. Én már régen kicsaptam volna az iskolából azt a gyereket, aki olyan haszontalan, lusta és nehézfejű, mint mi és akinek annyiszor kell egy- és ugyanazt a dolgot elmondani és mindig mindent előlről kezdeni vele, mint ahogy mi viselkedünk Isten iskolájában.

De ez még nem minden. Isten ajándékkal fordul Jónáshoz, és azzal akarja magának újra visszahódítani. Egy árnyékot adó növényt teremt feléje. Amit a magyar biblia tőknek fordít, az az eredeti szövegben kikajon. Valószínűleg ricinus, amely keleten oly gyorsan nő, hogy 40 láb magasságot is elér. Nálunk átlag 10 láb magasra nő. Ennek a növénynek az a célja, hogy a nap hőségétől és belső lelki forrásától elalélt Jónást más gondolatokra bírja. Ez sikerül is. Jónás örül Isten ajándékának, de nem látja meg az ajándék mögött az ajándékozó Istent. Örül az örömnak, de az öröm mögött az örömszerző Isten hiába várja

Jónás szívének és orcájának feléje fordulását. Az a Jónás, aki benne él a csodákban, egészen természetesnek tartja, hogy ricinus nő éppen ott, ahol ő heveredett le és épen ott nő ilyen gyorsasággal, hogy neki kellemes árnyékot tudjon adni. Van ebben is valami mélységes megalázkodás. A visszautasított szerelmes kerülgeti így azt, akit nem tud meghódítani magának, de akiről úgy érzi, hogy nélküle élni nem tud, számára ő minden és rátesz mindent erre az egy tételre, hogy csak egyszer hallhassa ajkáról: Szeretlek téged. Ezért hajlandó megaláznia magát, ezért félre teszi dicsőségét, sárba tiporja lelkének minden büszkeségét és odateszi duzzogó szerelmese mellé az ajándékot, amiről úgy gondolja, hogy arra volna legnagyobb szüksége, az tudna most neki örömet szerezni. Bizony, olyan ez mint a szerelmes könyörgeése: Mindenem a tied, csak szeress egy kicsit!

Mikor ez mind hiábavaló, akkor Isten megpróbál nehézségeket bocsátani Jónásra azért, hogy visszatérítse őt magához. A ricinus elszárad. Másnap reggel tikkasztó keleti szél jön. Kezd tűzni a nap erősen. Kellemetlen az élet Jónás számára. Ha valaki azt gondolná, hogy mindaz, ami most történik, Isten haragja, a visszautasított szeretet fájdalomja, amely előveszi pálcáját és végigvág Jónáson, az nem gondol arra, hogy hol van ez a 4. fejezet az első fejezettől! Hol van most az első fejezet viharja, rettentő szele, a recsegő hajó, a tenger mélye és a feltátott szájú cápa! Micsoda mindehhez képest az, hogy elszárad a ricinus és jön a szél, tűz a nap! Hogyan megszűri Isten itt a haragját! Az első fejezetben szabadjára engedte haragját, itt azonban hangfogót tesz reá. Annyira szeret, hogy már nem tud erélyesen büntetni sem.

A tékozló fiút az éhség hazahajtotta, az elbágyadt Jónás azonban nem tér Istenhez, hanem csak haragszik. Pedig Isten mindent megpróbál vele. Türelmes hozzá. Féltre teszi megsértett önérzetét. Megpróbálja, hogy meggyőző bölcseségével jobb belátásra bírja. Szeretetével próbálgatja magához édesgetni. Azután megpróbálja megmutatni Jónásnak, hogy másképp is tud bánni vele! Mégis minden hiába, Jónás csak dacol és haragszik tovább.

Ekkor Isten egyenesen megmondja neki, hogy szereti az embert, Jónást is. Talán nincs még egy rész az ótestamentumban, amely Istennek az ember iránt való szeretetét olyan csodálatosan fejezné ki, mint e két utolsó vers. „Te szánod a tőköt,

amelyért nem fáradtál és amelyet nem neveltél, amely egy éjjel támadt és más éjjel elveszett: Én pedig ne szánjam Ninivét, a nagy várost, amelyben több van tizenkétszer tízezer embernél, akik nem tudnak különbséget tenni jobb- és balkezük között és barom is sok van!”

Ezt a tizenkétszer tízezer embert különbözőképpen magyarázzák. Sokan — mint Luther is — lelki tudatlanságnak magyarázzák azt, hogy nem tudnak különbséget tenni jobb és bal kezük között s ezért csak 120.000 lakosra gondolnak, amelynek legfeljebb valami föle lehetett, vannak azonban, akik úgy magyarázzák, hogy akik nem tudnak különbséget tenni jobb- és balkezük között, azok gyerekek, Ninivében tehát csak gyermek van 120.000 s ezért Ninivét milliós városnak tartják. Újabban inkább az utóbbi magyarázat felé hajlanak.

Isten egyetemes szeretete nemcsak minden embert ölel magához, hanem még az állatot is. Figyeljük meg az utolsó mondatot Jónás könyvében. Azt mondja Isten, hogy sok barom is van Ninivében. Neki az is drága. Több mint a növény.

Azt mondja tehát Isten Jónásnak: Nézd, én szeretem az embert minden nyomorúsága és bűne dacára is. Nem akarom a bűnös halálát, hanem azt akarom, hogy megtérjen és éljen. Ha te tudod sajnálni a ricinust, amelyért nem fáradtál, amely máról holnapra nőtt és egyik napról a másikra el is pusztult, akkor hogyan nem tudod megérteni, hogy én nem tudok lemondani az emberről, hiszen az embert én teremtettem, én neveltem, én fáradtam érte! Nem tudom Ninivét elpusztítani. Azt akarom, hogy megtérjen és éljen.

Istennek Jónáshoz szóló beszéde itt véget ér, de Istennek hozzánk Jónáson keresztül szóló beszéde nem ér véget. Amiképpen elküldte Isten Jónást Ninivébe, úgy küldte el Fiát is erre a világra, amelynek minden gonoszsága felhatott elébe. Nem azért küldte, hogy ellene prédikáljon, hanem, hogy feltartóztassa Isten haragját a saját élete árán is. Isten a mi Urunk Jézusban maga állott oda a világ kapujába és engedte önmagára zúdulni saját haragját, és úgy öntötte ki minden dühét, amelyet a Jónások is támasztottak benne. Ezt a Krisztust elnyelte a Seol, de harmadnapra kénytelen volt kiadni. Feltámasztotta Isten a mi megigazulásunkra. Ez az Isten csodálatos nagy szeretete. Ezért állít oda Jónás jele minket Jézus keresztje alá és ott a kereszt alatt mondja meg nekünk az ember szívéért tusakodó Isten:

Ember! te nyomorult Jónás, mondd, mit csináljak még, hogy elhidd azt, mennyire szeretlek téged! Ennél többet tenni nem tudok. Minden bűnödöt magamra vettem. Én mentem a pokolba helyetted, hogy legyen helyed a mennyországban. Mindent eltűrtem és mindent elszenvedtem. A kereszten szívemet tártam fel előtted. A vérem ömlött rá a te bűnös szívedre. Én ennél többet tenni nem tudok!

Ennyire akarja Isten, hogy minden ember üdvözljön! Tele van ez a fejezet arról szóló bizonyágtétellel, hogy Isten hogyan akarja a világ üdvösségét. Isten világmegváltó szándékának nagysága nem nagyvonalúságában, hanem ép ezekben az apró epizódokban mutatkozik legcsodálatosabban. Az egyénnél látszik meg legjobban Isten világmegváltó szándéka. Isten azt akarja, hogy Jónás megtérjen és éljen. Azt akarja, hogy én is megtérjek és éljek. Az én ébredésemén keresztül akarja a világ és az egyház ébredését. Ismerem-e Isten ez irgalmát és kegyelmét? El tudom-e mondani: *„Tudtam, hogy te irgalmas és kegyelmes Isten vagy, nagy türelmű és nagy irgalmasságú és a gonosz miatt is bánkódó“*? Vagy csak olyan gyümölcstelen tudás ez nálam, mint Jónásnál? Esetleg csak szemrehányás Istennel szemben, vagy menlevél új bűnökre s úgy élek, mint Malmivaara írja: *„Isten irgalmában bízva égbekiáltó bűnöket követ el a keresztyén ember!“*

Mi a te feleleted Isten megváltó, kereső szeretetére a kereszti ismeretének birtokában? Hát lehet nem szeretni ezt az Istent?! Lehet nem állani oda mellé és nem követni el mindent azért, hogy az embert kereső Isten megtalálja az embert, akit keres? Szabad-e nem állanunk oda hadseregének soraiba és nem verbuválni Istenhez az embereket? Lehet-e szebb, nagyobb feladat, mint a halálra ítélt, pusztulásra váró gonosz Ninivének, benne nekem magamnak is, hirdetni ezt a csodálatos evangéliumot? Nem azt, hogy még negyven nap és elpusztul Ninive, hanem azt, hogy Isten irgalmas és kegyelmes és a gonosz miatt is bánkódó... , beszélni nekik, nem arról, hogy tudom, Isten haragja utoléri a menekülőt, hanem azt, hogy én tudom, milyen alázatosan könyörög Isten: *„Adjad fiam a te szívedet nékem!“*

Kőből van annak a szíve, aki erre meg nem indul. De kőből lesz Isten szíve is egykor iránta, mert jaj annak, aki a magát megalázó, Krisztusban önmagát megüresítő Istennek ezt a szeretetét visszautasítja!

És azután ?

Első előadásomban mondtam, hogy Jónás könyvének sem eleje, sem vége nincs, tehát befejezetlen könyv. Talán éppen azért, mert Jónás próféta könyvének a mi életünkben kell folytatódnia.

Nézzük meg, hogy Jónás történetének utolsó leírt mondata után mi történik.

Vegyük először Jónást. Az utolsó szó Jónás könyvében Istené. Jónás nem felel többet Isten kijelentésére. Szó nélkül hallgatja Isten szavát. Ez azonban már nem a dac hallgatása, hanem a szégyenkezésé. Jónás belátja: Igazad van Uram, Ninive dolgában is és az enyémben is. Ez az Isten győzelme Jónás felett. Győzött az irgalom. Hogy azután mi történt később, vajjon egészen elhallgatott-e Jónás, mint aki magát méltatlannak tartja a próféta szolgálatra, vagy felhasználta-e még Isten őt, az nincs feljegyezve. Csak az élet könyvében van feljegyezve. Az az egy azonban bizonyos, hogy vagy ő írta le, vagy ő mondotta el hazatérése után történetét. Jónással tehát az történik azután, hogy hazamegy, s elmondja mi történt vele. Nem kertet semmit. A bűnét éppen úgy elmondja, mint Isten kegyelmét. Magát épen úgy ostromozza, mint ahogyan elmondja a várakozása ellenére való nagy eredményeket Ninivében. Nem volt ez könnyű, de megtette. Jól tette. Ezért beszél könyvében holta után is nekünk.

A második főszereplő Izrael népe. A nép, amely magát az üdv kizárólagos birtokosának tekinti, de amely nem ismerte meg meglátogatásának idejét. Az Úr azt a parancsolatot adja az asszíriaiaknak, hogy fenyítsék meg Izraelt. AsszírIA megindul és 722-ben Izraelt elpusztítja. A meglátogatási és kegyelmi idő meg nem ismerése halált eredményez. Aki nem akar felébredni, az a pokol álmára alszik el.

A harmadik szereplő Ninive. Fölébred. Istentől parancsot kap arra, hogy Izraelt megfenyítse. Végrehajtja Isten parancsát,

de elbizakodik és visszaesik. Másfél évszázaddal ez ébredés után Isten haragja utoléri Ninivét. Náhum 713-ben már pusztulását hirdeti Ninivének, de prófétát már nem küld Isten Ninivébe. Csak Jeruzsálemben hirdeti, hogy el fog pusztulni Ninive. Annyi már a bűne, hogy gyógyíthatatlan. (Náhum 3, 11—19.) A médek és a babiloniak 612-ben elfoglalják és elpusztítják oly alaposan, hogy kétezer éven át sejtelve sem volt a világnak arról, hol volt Ninive. 1842-ben indulnak meg az ásatások és akkor tárják fel maradványait és teszik nyilvánvalóvá, hogy tényleg nagy város volt Ninive. Felébredt és újra elaludt. Szomorú történet.

Minden ébredés történetében előfordul ez. Egyeseknél, gyülekezeteknél, közösségeknél egyaránt. Sajátságos hullámvonalban megy az ébredés története. A magunké is. Ha meg lehetne rajzolni keresztyén életünk lázgörbéjét, meglátnánk a hullámhegyeket és völgyeket, az ébredések és elalvások képét. Ne felejtjük el, hogy ez nem megy a végtelenségig. Egyszer Isten már nem küldi el többé az ébresztőt, már csak Jeruzsálemben hirdeti ki az ítéletet és Ninive eltöröltetik.

A harmadik szereplő Jáfo, a kikötő. Az ördög ide rendel hajót Jónásnak, hogy meneküljön a pogány-misszió elől. Csel. 10. szerint innen indul Péter is Kornéliushoz, az első pogány keresztyénhez. Mintha Joppé ki akarná korrigálni azt, amit Jáfo vétkezett.

Azután ott van a tenger. Ez is egyik szereplő. A tenger engedelmeskedik Istennek és meg akarja akadályozni, hogy eljusson Jónás Spanyolországba. Ugyanezen a tengeren hajózik majdnem ezer esztendővel később Pál is, mint fogoly. (Csel. 28.) De mennyire másképen! Jónás csak úgy mentheti meg társait, ha kidobják őt, Pál pedig úgy tartja meg társait, hogy ajándékba adja neki Isten azok életét, akik vele együtt vannak a hajón.

Ebből a sorozatból nem szabad kihagyni Jézust sem. Jónás története folytatódik Jézusnál is. Tudjuk, hogy Jónás csodáját Jézus hiszi és magára vonatkoztatja. Nem abban a vonatkozásban, hogy Jónás meghalt — ha bűnösen is — másokért, ő pedig ártatlanul, hanem az Ő halálának és feltámadásának jeléül. Jézus prédikációinak többször visszatérő tárgya Jónás jele. Ébresztő igehirdetésében újra meg újra visszatér ez a példa, amellyel fel akarja ingerelni Izrael fiait. Emellett személyes lelki életének is erőforrása. Tudja, hogy elnyelheti őt az ellene támadt gyűlölet

vihara, kitáthatja száját a halál, mint Jónás után a hal, de harmadnapra ki kell adnia és fel fog támadni.

Utolsónak oda kell állanom a sorba magamnak is.

Így állott oda Babits Mihály is. Jónás könyve ugyanis nemcsak a tudósokat és hívőket, hanem a költőket is izgatja. Legutóbb Babits Mihály, ez a tudós költő és sokat szenvedett író dolgozta fel. Az utolsó költeményei közé tartozik. Négy részben írja le ő is Jónás történetét, de utána egy toldalékot is ír ezen a címen: Jónás imája. Ez a nagybeteg Babits imája, amit a Jónás könyvével való foglalkozás váltott ki belőle:

Jónás imája.

*Hozzám már hűtlen lettek a szavak,
vagy én lettem mint túláradt patak
oly tétova céltalan parttalan
s úgy hordom régi sok hiú szavam
mint tévelygő ár az elszakadt
sövényt jelzőkarókat, gátakat.
Oh bár adna a Gazda patakom
sodrának medret, biztos utakon
vinni tenger felé, bár verseim
csücskére Tőle volna szabva rím
előre kész, s mely itt áll polcomon,
szent Bibliája lenne verstanom,
hogy ki mint Jónás, rest szolgája, hajdan
bujkálva, később mint Jónás a Halban
leszálltam a kínoknak eleven,
süket és forró sötétjébe, nem
három napra, de három óra, három
évre vagy évszázadra, megtaláljam,
mielőtt egy mégvakabb és örök
Cethal szájában végkép eltűnök,
a régi hangot s, szavaim hibátlan
hadsorba állván, mint Ő súgja, bátran
szólhassak s mint rossz gégémből telik
és ne fáradjak bele estelig
vagy míg az égi és ninivei hatalmak
engedik hogy beszéljek s meg ne haljak.*

Milyen toldalékot írok én Jónás történetéhez?

Mindenekelőtt én sem tudom magam kivonni a könyv személyes hatása alól. Tudom, hogy Jónás próféta volt s nem pap, de a lelkiismeretem nem ment fel e könyv vádja s követelése alól azon a címen, hogy én meg pap vagyok s nem próféta. A próféta is és a pap is Isten embere. Mindketten Istent kép-

viselik az emberek előtt s az embereket képviselik Isten előtt. A prófétában talán több van az előbbiből, a papban talán erőteljesebben domborodik ki az utóbbi. A próféta inkább rendkívüli követe Istennek, a pap inkább állandó diplomáciai képvisellete, de mind a ketten Isten rendelkezésére kell, hogy álljanak. El kell ismerem, hogy nekem is adatott Jónás könyve és Jónás jele.

Ez a könyv beszél nekem arról, hogy Isten aktív Isten. Hatalmas, cselekvő. Nem passzív szemlélője az általa teremtett világnak, nem csendben félrehúzódó, aki csak néha irányít, hanem olyan valaki, aki magának akarja a teljes intézkedési hatalmat minden vonatkozásban e világon. Milyen sokszor elfelejtkezem erről! Mennyiszer gondolom sarokba tehetőnek Istent! Isten azonban nem engedi magát félretenni. Nem kényúr, aki keresztülgázol rajtam. Szeret engem, szenved érettem és azért költöget. Csodálatos összhangban van benne a fenség és a szeretet, az akarat és a szív, a mindenben keresztülgázoló céltudatosság és az én szabadságomat és egyéni elhatározásomat tiszteletben tartó alázatos pedagógia. Ez az aktív és melegszívű Isten költöget engem, mindig úgy, ahogyan szükségem van rá. Egyszer a viharával. Rámzuhan minden rettenetessége és nyomorúsága bűneimnek, föltátja rám száját a pokol és érzem, hogy a pokolban sem lehet rosszabb, mint hordozni a lelkiismereti nyugtalanságokat. Máskor megszólal szelíden, halkán s könny gyűl a szemembe, mikor látom érettem szenvedő, miattam bánkódó orcáját.

Azután beszél nekem Jónás könyve a kegyelmi idő komolyságáról. Istennek terminusai vannak, ha azokat nem is jelenti ki mindig. Kegyelem, amikor kijelenti és kegyelem az is, amikor nem jelenti ki. Kegyelem, mikor megmondja, hogy még negyven nap és jön a pusztulás, de kegyelem az is, mikor csak annyit mond: *„Ma, ha az Ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek a ti szíveteket!”* (Zsidók 3, 7—8.) Nem merem Jónás könyvének áttanulmányozása után halogatni többé megtérésemet.

Azután beszél nekem Jónás könyve arról, hogy Isten ügyét nem kell féltennem. Minden ébredési mozgalom vigasztalás és biztatás Isten gyermekei számára. Ilyen történetekkel akarja biztatni Isten gyermekeit arra, hogyha lehetetlenségek elé jutnak is, ő azt lehetőségekké tudja változtatni, nem kell tehát többé erőtlenségünkre nézni, csak fogjunk hozzá és Isten valóra váltja.

Luther is vigasztalásnak szánta súlyos időkben a Jónás könyvével való foglalkozást önmagának és a reformáció népének is. Az volt a célja, hogy mi Isten ígéje és az Írás vigasztalása által felüdítve annál frissebbek és bátrabbak legyünk és többet harcoljunk, mert Jónás története a hit vigasztaló példája és Isten jóságának nagy csodája.

Csak azt ne felejtsük el, hogy amint mindennek rendelt ideje van, úgy a bűnbánatnak is. Az özönvíznél csak Noé és családja, az akkor élő világból mindössze nyolc ember ismerte fel ezt az időt; bement a bárkába, amikor még semmi nyoma sem volt az özönvíznek. A többi elkésett. — A tíz szűz közül is csak öt ismerte és használta fel jól az alkalmat, a többiek kívül maradtak, pedig rajtuk volt a menyegzői ruha, sőt, mire visszaértek, már olaj is volt a lámpájukban, csak lekéstek. Akkor már bezárattott az ajtó. — Júdás is elkésett a bűnbánattal. Én azonban nem akarok elkésni a bűnbánattal. Nem akarom, hogy odáig jussak, mint Júdás, aki világosan látta, hogy mit cselekedett, tudta jól, hogy meg kell bánnia és bánta is, be is vallotta, hogy vétkezett, szétdobta a 30 ezüst pénzt, de akkor már nem volt rá más felelet, csak a kötél.

Voltaire-ről jegyezték fel, hogy ez a szent dolgokkal sokat gúnyolódó ember a halálos ágyán rettentő tusakodás közé került. Azzal a kéréssel fordult barátaihoz, hogy hozzanak neki papot. Azok azonban nem engedték a papot elhívni. Azt mondták, hogy ily következetlenséget nem szabad megengedni. Aki egész életén keresztül a papok nélkülözhetőségét hirdette s az Isten nélküli életnek méltóságát, az nem hozhat elveire szégyent azzal, hogy pappal az ágya mellett haljon meg. Ekkor Voltaire egy negyed, majd fél milliót ígért orvosának, ha egy kicsit meghosszabbítja az életét, amíg meg tud békélni Istennel. Mindhiába! Az orvosnak ez nem állott hatalmában.

Akkor, mikor így állok Jónás könyve előtt összetörve, megalázva és megrettenve, ideges sietséggel keresve a bűnbánat útját, föléim hajlik szeretettel az az Isten, akiről tudom, hogy irgalmas és kegyelmes, hogy nagy türelmű és nagy irgalmasságú és a gonosz miatt is bánkódó és aki nem azért hívott engem ide, nem azért rendelt erre a szolgálatra, mert el akar vetni, hanem azért, mert meg akar menteni.

Nagy vagy Te Isten! Nagy a Te kegyelmed!

Miután nem tudományos munkáról van szó, a könyv szövegében nem jelöltem meg a forrásokat, kötelességemnek érzem azonban, hogy legalább itt felsoroljam:

- 1. Babits Mihály: Jónás könyve.*
- 2. Dächsel: Bibelwerk.*
- 3. Luther: Der Prophet Jona ausgelegt. 1526.*
- 4. Malmivaara, Vilhelmi: Kaita tie Joonan kirjan valossa.*
- 5. Modersohn, Ernst: Heilige Bilder.*
- 6. Modersohn, Ernst: Auf der Flucht vor Gott.*
- 7. Saarisalo, Aapeli: Raamatun sanakirja.*
- 8. Sylvester Bibliai Kézikönyve.*
- 9. Vilmar: Collegium biblicum.*
- 10. Wirén, Edvin: Kun hän avasi kirjan.*

TARTALOMJEGYZÉK.

Pap az ébredés ellen.

1. Jónás próféta könyve — — — — —	5
2. Milyen fontos egyetlen ember! — — — — —	9
3. Nem akarom — — — — —	17
4. Isten akarja — — — — —	30
5. Én is akarom — — — — —	38
6. Az ébresztő prédikátor — — — — —	46
7. A világ is akarja — — — — —	57
8. Megint nem akarom — — — — —	63
9. Isten azt akarja ,hogy minden ember üdvözljön —	69
10. És azután? — — — — —	74

BAROSS-NYOMDA.
UZSALY és KONCZ
(HARANGSZÓNYOMDÁJA)
GYŐR